

QOG WORKING PAPER SERIES 2005:2

Öppenhet och korruption

Catharina Lindstedt

ISSN 1653-8919

THE **QOG** INSTITUTE

QUALITY OF GOVERNMENT

GÖTEBORG
UNIVERSITY

QOG
WORKING
PAPER SERIES
available at:
www.qog.pol.gu.se

Sammanfattning

Det här är en kortversion av den ursprungliga uppsatsen. För ett mer utvecklat teoretiskt resonemang samt mer utförliga resultatredovisningar hänvisas läsaren till den ursprungliga uppsatsen *Betydelsen av öppenhet för att förklara graden av korruption. Varför öppenhet inte skall ses som någon fundamental förklaring till länders korruptionsgrad.*

Institutioner, organisationer och forskare talar om att det är mycket betydelsefullt med öppenhet för att vi skall kunna reducera korruptionsgraden i länder. Problemet med de uttalandena är att de bygger på generella antaganden och inte på några egentliga undersökningar. Det innebär att vi egentligen inte kan uttala oss om det finns ett samband mellan öppenhet och korruption och än mindre om vikten av öppenhet.

Studien är uppdelad i tre delar. Den första skall försöka besvara om öppenhet i sig kan förklara graden av korruption och om så är fallet skall del två försöka förklara hur viktigt det är med öppenhet för att kunna förklara och reducera graden av korruption jämfört med de faktorer som i dag ses som viktiga. Del tre är sedan inkluderat i studien för att få mer nyanserade svar.

Studien är utformad utifrån en statistisk design med syfte att studera de 109 länder som det funnits fakta om. Materialet bygger på aggregerade data som sammanställs till index och analyseras genom bivariat och multivariat regressionsanalys.

Studiens huvudsakliga resultat visar på att det finns ett samband mellan öppenhet och korruption och att öppenhet är av betydelse. Resultaten visar dock på komplexiteten med att förklara korruption i och med att vissa resultat i den nyanserade delen påvisar att öppenhet behöver en ytterligare faktor för att förklara och reducera graden av korruption.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Teori	7
2.1 Definition av korruption	7
2.2 Utbredningen och effekterna av korruption.....	8
2.3 Möjligheten för öppenhet att förklara och reducera korruption	10
2.3.1 Definition av öppenhet.....	13
2.4 Andra faktorer som är viktiga för att reducera korruption	14
2.4.1 Länders utvecklingsnivå	14
2.4.2 Rättssäkerhet	16
2.4.3 NGO´ s	17
2.4.4 Demokrati.....	18
2.6 Avgränsningar.....	19
3. Metod	20
3.1 Urval och analysenheter	21
3.2 Fördelen med index.....	22
3.3 Operationaliseringar och material.....	22
3.3.1 Korruption	22
3.3.2 Öppenhet	24
3.3.3 Utvecklingsnivå, rättsäkerhet & NGO´ s	27
3.3.4 Demokrati.....	27
4. Resultat	30
4.1 Finns det ett negativt samband?.....	30
4.2 Sambandet under kontroll.....	32
4.2.1 Öppenhet III.....	33
5. Interaktionseffekter	35
5.1 Öppenhet och demokrati.....	35
5.2 Öppenhet och utbildning	36
5.2.1 Operationalisering av utbildning	36
5.3 Öppenhet och transnationella affärskulturer.....	37
5.3.1 Operationalisering av transnationella affärskulturer	38
6. Resultat av interaktionseffekter	39
6.1 Öppenhet och demokrati.....	39
6.2 Öppenhet och utbildning	41
6.3 Öppenhet och transnationella affärskulturer.....	43
7. Slutsatser	45
Appendix	52
Referenser	55

Tabell- och figurförteckning

Figur 3.1 Operationaliseringar av öppenhet	26
Tabell 4.1 Öppenhet som förklaring till variationen av korruptionsgraden.....	30
Tabell 4.2 Betydelsen av öppenhet för att kunna förklara och reducera graden av korruption.....	33
Tabell 6.1 Interaktionseffekter mellan öppenhet och demokrati på korruption.....	39
Tabell 6.2 Interaktionseffekter mellan öppenhet och utbildning på korruption.....	41
Tabell 6.3 Interaktionseffekter mellan öppenhet och transnationella affärskulturer på korruptionen.....	43

1. Inledning

För inte allt för länge sedan sågs korruption som något som existerade i icke-demokratiska länder och möjligtvis i protodemokratier. Den synen underminerades kraftigt efter systematiskt korrupta handlingar i exempelvis Italien i början av 1990-talet där politiker, affärsmän och byråkrater på högsta nivå var inblandade. Även länder som Grekland, Spanien och Frankrike visade på systematisk korruption. Det visade sig att inte ens demokratier i Västeuropa var immuna mot korruption (Heywood, 1997:2).

I dag ses inga stater som säkra längre, inte ens de mest utvecklade demokratierna. Därför har allt fler forskare även börjat fokusera sig på de demokratiska länderna när de forskar om korruption. Även institutioner och organisationer har allt mer börjat fokusera på korruptionsbekämpning.

EU valde att direkt införa åtgärder efter korruptionsskandalen som uppdagades 1999 för att möjligheterna till korrupta handlingar skulle bli minimala (EU kommissionen, sep 1999).¹ Kaufmann, chef för Världsbankens akademiska sektion WBI, anser att korruption är det enskilt största hindret mot utvecklingen i länder och Världsbanken har i dag ett omfattande program för att bekämpa korruption (Kaufmann, 2004). I OECD finns sedan 1997 en konvention om bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärstransaktioner där 35 länder har anslutit sig. Förutom OECD-länderna har Argentina, Brasilien, Bulgarien, Chile och Slovenien biträtt den. OECD har också en omfattande ”outreach”-verksamhet (som syftar till att kunna reducera korruption), dels inriktad på Asien, dels på Östeuropa och Ryssland (OECD, 2004). Även de afrikanska och asiatiska länderna har antagit en konvention mot korruption (OAS, mars 1996). Transparency International är den största frivilligorganisationen som kämpar mot korruption. De har under flera år utfört ett korruptionsindex och ger årligen ut rapporten ”Global Corruption Report” för att försöka komma tillrätta med de stora problem som korruption ger (Transparency International, 2004).

Debatten kring de fatala konsekvenser korruption ger är i dag vida spridd och korruptionen ses i dag som ett världsomfattande problem och förmodligen är det så att korruption, i likhet med fattigdom, alltid kommer att finnas.

Eftersom länder är olika går det inte att säga att ett specifikt verktyg fungerar för att reducera korruption eller att det är en speciell faktor som kan förklara länders olika grader av korruption. Snarare är det så att det behövs fler eftersom länderna i världen är så olika på

¹ Åtgärderna tog sig i form av konkretisering av de redan befintliga definitionerna för korruption.

grund av historia, kultur, styrelseform etc. Problematiken gör det också svårt att förklara de olika graderna av korruption i länder. Varför har exempelvis ett visst land högre grad än ett annat trots att de verkar relativt lika?

Rose-Ackerman menar att det är i stort sätt omöjligt att ta fram generella metoder på internationell nivå för att bekämpa korruption eftersom länders korruptionsproblematik skiljer sig mycket (Rose-Ackerman, 1999:4). Å andra sidan kanske det är vad vi behöver försöka göra för att komplettera den forskning som finns i dag. Forskningen har varit och är delvis fortfarande mest fokuserad på olika typer av fallstudier (se exempelvis Singh, 1997, Miller m fl, 1997), vilket gör att förklaringarna av korruption varit specificerade på särskilda länder. Studierna är naturligtvis av stor betydelse. Det som dock saknas mycket i dag inom korruptionsforskningen är de bredare undersökningarna som kan ge oss svar på huruvida de förklaringsfaktorer som framkommit i forskningen fungerar mer generellt och inte specifikt för vissa typer av länder. Följaktligen behöver vi, för att vi skall kunna jämföra länder och kunna uttala oss om förklaringsfaktorernas möjligheter skiljer sig bland världens länder, lyfta upp det på en mer generell nivå.

Det finns dock vissa faktorer som anses kunna reducera och förklara korruption mer generellt. Några av förklaringsfaktorerna är undersökta mer generellt (exempelvis Sandholtz & Koetzle, 2000) och andra har kunnat appliceras från fallstudieundersökningar till mer generella antaganden om att de är betydelsefulla (exempelvis Heywood, 1997, Rose-Ackerman, 1999). Vissa menar att demokratiaspekten är mycket betydelsefull då ett framgångsrikt korruptionsarbete förutsätter att en regering är tillsatt genom fria val (Heywood, 1997:6). Andra menar att NGO'or, både nationellt och internationellt, är mycket viktigt eftersom de kan redogöra och arbeta oberoende för en bekämpning av korruption (Rose-Ackerman, 1999:169). Även utvecklingsnivån, kulturella normer och lagreformer nämns som viktiga faktorer (Rose-Ackerman, 1999, Heywood, 1997, Bull & Newell, 2003).

Utöver de faktorer som framkommit genom forskning som de mest betydande diskuteras i dag vikten av öppenhet för att kunna förklara graden av korruption. Rose-Ackerman menar att korrupta gärningar inte kan fortgå i samma utsträckning i öppna samhällen som i slutna eftersom det är svårare att dölja dem (Rose-Ackerman, 1996:167). EU i sin tur talar i dag om att internationell erfarenhet pekar på att öppenhet är det bästa sättet att reducera korruption (EU, sep 2002) och OECD vill öka öppenheten i förberedelserna och upprättandet av budgetar och förespråkar mer öppen information för att det är betydande för att kunna reducera korrupta handlingar (OECD, juli 2004).

Kaufmann menar att de demokratiska regeringarna i länder som haft en hög korruptionsgrad har lyckats bekämpa korruption framgångsrikt med hjälp av fem ”nyckelsteg” där öppenhet är en av de mest betydelsefulla. Betydelsen beror på att medborgarna får tillgång till information om ledarna och deras handlingar, vilket ger mer kunskap och försvårar för ledarna att utföra korrupta gärningar (Kaufmann, april 2004).

På hur stort allvar skall vi då ta öppenhet? Generellt sett får öppenhet ses som viktig för att kunna ge medborgare tillgång till information och försvårar undanhållning av korrupta handlingar, men kan vi verkligen uttala oss om att öppenhet kan förklara graden av korruption i och med det? Förvisso så talar institutioner som Världsbanken, FN och OECD om öppenhetens betydelse, men det finns inga egentliga undersökningar om det. Forskningen har inte heller några genuina svar om vi kan förklara graden av korruption med hjälp av öppenhet eller hur viktigt det är. Utan några genuina svar menar jag att när de ovannämnda exempelvis talar om vikten av öppenhet baseras det mer på generella antaganden och inte på gjorda eller systematisk forskning (Rose-Ackerman, 1999, Sandholtz & Koetzle, 2000, Heywood, 1997).

Vi måste också ta i beaktande den andra sidan av öppenhet. Krav på öppenhet kan resultera i att beslut, överläggningar, överenskommelser etc inte dokumenteras just av anledningen att det inte skall komma fram (RRV, 2002), vilket skulle föra oss tillbaka till ruta ett. Jag vill inte i och med det påstå att institutioner och forskare har fel när de påstår att öppenhet är viktigt för att kunna förklara graden av korruption utan jag vill snarare påstå att vi i dag inte har några genuina svar på om så är fallet och därför egentligen inte kan uttala oss om hur det är.

Därutöver finns ett ytterligare problem som vi ställs inför. Eftersom vi inte har några genuina svar så kan vi egentligen inte veta om det är öppenhet i sig som kan förklara graden av korruption. Möjligheten för öppenhet att förklara graden korruption kanske i själva verket beror på andra förutsättningar som exempelvis utvecklingsnivån, antalet NGO´s eller graden av rättssäkerhet i länderna. Utvecklingsnivån i ett land kanske påverkar möjligheten för öppenhet att förklara graden av korruption.

Eller är det kanske antalet NGO´s som är den egentliga faktorn? Ett tänkbart scenario skulle kunna vara att där det finns många NGO´s finns det också mer öppenhet, vilket skulle kunna leda till att öppenhet kan reducera korruption. Orsaken till att öppenhet kan förklara graden av korruption skulle då egentligen bero på antalet NGO´s.

Det är således mycket intressant att vi har många uttalanden om att öppenhet är viktigt för att förklara och reducera graden av korruption runt om i världen. Först, ett mycket fåtal undersökningar inkluderar en mer generell bild av problematiken av korruption och de som finns undersöker de förklaringsfaktorer som framkommit som viktiga på fallstudienivåer (exempelvis Sandholtz & Koetzle, 2000, Ades & Di Tella, 1997). Det kan därför tyckas mycket osäkert att uttala sig om att öppenhet skulle vara så viktigt generellt eftersom det inte finns några egentliga svar på det.

För det andra, även om vi logiskt ser det som betydelsefullt med öppenhet så finns möjligheten att dess betydelse egentligen beror på någon annan faktor som är orsaken till sambandet mellan öppenhet och korruption.

För att kunna besvara hur betydelsefullt det är med öppenhet för att kunna förklara och reducera graden av korruption bör det först undersökas huruvida det är öppenhet i sig som kan förklara graden av korruption eller inte eftersom det inte finns några undersökningar om det. Den här studien är upplagd i två huvuddelar och en tredje kompletterande del. Den första skall försöka besvara om öppenhet i sig kan förklara graden av korruption och om så är fallet skall del två försöka förklara hur viktigt det är med öppenhet för att kunna förklara och reducera graden av korruption jämfört med de faktorer som i dag ses som viktiga. Del tre, som innefattar interaktionseffekter, är inkluderat i studien för att hjälpa oss att få mer nyanserade svar om förhållandet mellan öppenhet och korruption.

2. Teori

2.1 Definition av korruption

Korrupta handlingar är enligt alla definitioner oegentliga och illegitima. Trots alla definitioner kvarstår problemet om vad som är oegentligt (Sandholtz & Koetzle, 2000:34). Det som är oegentligt i ett land behöver inte vara det i ett annat. I vissa länder kan det också vara svårt att skilja mellan korruption och organiserad kriminalitet. I länder som Italien och Ryssland kan inbördes förhållandet mellan organiserad kriminalitet och politik vara ovanligt nära. Den italienska maffians involvering i politiskt korrupta handlingar är ett exempel på det (Heywood, 1997:5). Dessutom kan en muta i ett land ses som en gåva och i ett annat som något korrupt. En politisk ledare som hjälper vänner, familjemedlemmar och gynnar vissa företag kan anses lovvärd i vissa länder och korrupt i andra (Rose-Ackerman, 1999:5).

Levi och Nelken poängterar att korruption ofta är ett transnationellt brott där affärsmän och politiker är involverade på högsta nivå (Levi & Nelken, 1996:1ff). Forskare som Della Porta och Mény anser att korruption inkräktar på offentlig, laglig och etniska normer och offerar det "gemensamma goda" för privata intressen. Det bidrar till att privata aktörer får tillträde till offentliga tillgångar som exempelvis beslutsfattande och finansiering (Della Porta & Mény, 1997:4). Den gemensamma tråd som framkommer här om korruption generellt är att korruption gynnar de egna intressena på bekostnad av de offentliga intressena.

Världsbanken, FN, Transparency International och EU har behövt göra generella definitioner för att kunna jämföra länder i världen. Världsbanken har definierat korruption som missbruk av offentliga plikter för privata intressen. Definitionen inkluderar mottagande av gåvor i förhållande till prestation, givande av gåvor och utpressning av pengar eller stöld av statstjänstemän (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien, Uprety, 1999:2). Transparency International menar att korruption leder till missbruk av maktförtroendet, vilket genererar beslut som inte är tagna i de offentligas intressen utan i privata intressen (Tyler, 24 april, 2004). FN:s globala program mot korruption (GPAC) definierar korruption som missbruk av makt för egen vinning. De anser sig då få med både den offentliga och privata sektorn. FN framhåller att korruption tenderar att inkludera ett antal beteenden som intressekonflikter, förskingring, mutor, bedrägeri, nepotism, sekretess och utpressning (FN, 2004). Även Europeiska unionen har konkretiserat arbetet mot korruption. 1997 undertecknade medlemsstaterna en konvention om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i (Europarl, 2003/2154 (INI), juli 2004). En mer allmän definition brukar hänföras till missbruk av makt, ämbeten

eller resurser till förmån för personlig vinning. Ett av de mer använda och citerade uttalanden av korruption för att kunna klarlägga en mer allmän definition av korruption är Joseph Nyes uttalande:

”Corruption is behaviour which deviates from the formal duties of a public role because of private-regarding (personal, close family, private clique) pecuniary or status gains; or violates rules against the exercise of certain types of private-regarding influence”(Nye, 1967:419).

För att kunna jämföra länders korruptionsnivå krävs en utgångspunkt om vad som är oegentligt. Det resulterar naturligtvis i att korruption inte mäts utifrån enskilda länders definition av korruption. Sandholtz och Koetzle har i sin länderjämförelse en mer generell definition som ”The improper use of public office in exchange for private gain” (Sandholtz & Koetzle, 2000:35). Utifrån ovan förda diskussion har jag valt att definiera korruption som missbruk av offentliga intressen för egen privat vinning.

2.2 Utbredningen och effekterna av korruption

Varför är det viktigt att reducera korruption och vilka är det som drabbas? Enligt ”The Oxford English Dictionary” påverkar korruption moralen och integriteten hos individen (Paatii, Oforu-Amaah, Soopramanien, Uprety, 1999:1). Mauro har vid ett flertal tillfällen försökt demonstrera hur korruption försvagar ekonomin på flera sätt. Han påvisar att korruption leder till att investeringarna minskar eftersom dess agerande i form av beskattning leder till missfördelning av gåvor genom förstöring av incitament, finanser avledes från hjälpprojekt i utvecklingsländer, skatteintäkter reduceras och kvaliteten av infrastrukturen och den offentliga sektorn försvagas (Mauro, 1995). Å andra sidan menar han att det visat sig vid vissa tillfällen, även om det inte riktigt kan jämföras med korruptionens effekter resultatmässigt, att det finns några teoretiska motargument som säger att om anställda i en regering är tillåtna att ta emot mutor så arbetar de mer motiverat och att korruptionen kan hjälpa entreprenörer att komma runt byråkratin (Mauro, 1998).

Korruptionen med sina långtgående effekter, inklusive social polarisering, begränsning av respekt för de mänskliga rättigheterna, odemokratiska handlanden och avledanden av finansieringar som är avsedda för utveckling får fatala konsekvenser runt om i världen (FN, 2004, Mauro, 1997, Tyler, 2004). Transparency International påvisar att korruption menar att demokratiska institutioner blir försvagade och i stället för en rättvis konkurrens baserad på

priser, kvalitet och förnyelser leder korruption till konkurrensbetonade mutor, vilket missgynnar handeln och minskar investeringar (Transparency International, 2004). OECD klargör att korruption inte respekterar några gränser alls utan infekterar alla typer av stater och i det långa loppet finns det inget land som har råd med de sociala, ekonomiska och politiska kostnader som korruption för med sig (OECD, juli 2004).

I demokratiska länder är ofta korruptionsskandaler associerade med finansiering av politiska kampanjer. Landet kan ha liten byråkratisk korruption men som ändå lider av en korrupt politisk process. Pengarna kan inte fullt ut tas bort från politiker eftersom val måste finansieras på något sätt. Bekymret rör främst favoritism, grupper som exempelvis ger bidrag till de valda förväntar sig kanske speciella behandlingar vid individuella problem med byråkratin eller i sökandet efter kontrakt och förmåner (Rose-Ackerman, 1999:133). Ett exempel är Litauens president Rolandas Paksas som avsattes under våren 2004. Orsaken var att Paksas gav medborgarskap till kampanjfinansiären Borisov som tack för stödet, att han avslöjade för Borisov att säkerhetstjänsten avlyssnade dennes telefon och att Paksas använde sin ställning för att påverka privata affärer (DN, 2004-04-06).

Heywood framhåller att en av de värsta effekterna korruption kan ge i demokratiska länder är när medlemmar i den politiska klassen agerar på ett sätt som hindrar utövningen av ansvarsutkrävande. Det beror på att demokratiska länder vilar på en slags grundläggande princip om att offentligt ansvarsutkrävande skall finnas i beslutsfattandet (Heywood, 1997:7).

En av världens mest korrupta ledare, Mohamed Suharto i Indonesien, har förskingrat upp till US \$35 billioner i ett land med en BNP på mindre än US \$700 per capita (Transparency International, 2004:25). Italien styrs i dag av en premiärminister, Berlusconi, som varit involverad i flera mutskandaler (Duggan, 1994:173). Nicaraguas regering har också kritiserats för korruption. Försvarsministern José Antonio Alvarado avgick i protest mot Alemáns sätt att styra landet. Han fråntogs sedan sitt medborgarskap efter att han kritiserat presidenten (Andersson, juni 2000). Korruption är således inte ett fenomen som vi specifikt kan placera i en viss region eller i vissa regioner utan det finns i samtliga länder (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien, Uprety, 1999:1). Även om vi måste ha i minnet att olika instrument behövs och har olika inverkan beroende på vilket land man tittar på så måste vi inse att det är ett världsproblem som innebär att vi också måste ha möjlighet att på något sätt jämföra olika förklaringsfaktorer på olika typer av länder (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien, Uprety, 1999:5).

2:3 Möjligheten för öppenhet att kunna förklara och reducera korrupktion

Redan i inledningen påtalades betydelsen av öppenhet för att kunna förklara och reducera graden av korrupktion. Jag ifrågasatte dock hur mycket vi egentligen kan uttala oss om eftersom systematisk forskning saknas och att de uttalanden som finns bygger på mer generella antaganden. För även om de flesta i dag talar om vikten av öppenhet så är det diskuterbart vilken betydelse öppenhet har. Om öppenhet skulle visa sig vara viktigt, varför är det ett fenomen som vi bör betrakta av vikt mer generellt?

När man generellt brukar tala om öppenhet brukar tillgång till information och möjligheten att kritisera och reflektera ses som viktiga komponenter. När Rose-Ackerman talar om öppenhet i sin studie *Corruption and Government* åsyftar hon att ”staten ger information om sina handlingar och media och medborgarna kan utföra kritik och klagomål” (Rose-Ackerman, 1999:174). Det får ses som en bra utgångspunkt när vi i fortsättningen talar om möjligheter för öppenhet att förklara och reducera graden av korrupktion.

Rose-Ackerman menar vidare att tillgång till information och tillåtelse att kritisera ger medborgare och media möjlighet att utkräva ansvar (Rose-Ackerman, 1999:174). Både öppenhet och ansvarsutkrävande kan ses som komponenter som ingår i begreppet demokrati. Det skall tydliggöras att när det talas om öppenhet i den här studien så har öppenhet ”brutits” ur begreppet demokrati eftersom det skall mätas separat. Här åsyftas således inte ansvarsutkrävande även om vi kan konstatera att begreppen ligger väldigt nära varandra. I de senare avsnitten om operationaliseringar kommer ett mer utförligt resonemang om närheten mellan öppenhet och demokratiska indikatorer att göras. I det här avsnittet ligger följaktligen fokus på Rose-Ackermans definition av öppenhet.

Transparency International framhåller i sin årliga rapport, *Global Corruption Report 2004*, att tillgången till information för medborgarna är mycket betydelsefull för att reducera korrupktion. Vikten av information ligger också i att medborgarna skall kunna ha ett förtroende för makthavarna. Förtroendet kan delvis bevaras om medborgarna har möjlighet att följa politiska debatter eller politiska beslut och i och med det ifrågasätta dem (Transparency International, 2004). Rose-Ackerman är av liknande åsikt och menar att utöver allmän information till medborgarna skall staten redogöra för sina handlingar och publicera sin budget, skrivna lagar och regler och pågående lagstiftning. Sådan praxis är standard i de flesta utvecklade länderna, men i många utvecklingsländer är den fortfarande bristfällig. Därför är det ofta väldigt svårt för medborgarna i utvecklingsländer att se om finansieringar/bidrag från andra länder går till rätt ändamål, vilket resulterar i att korrupta handlingar lättare kan förekomma (Rose-Ackerman, 1999:162). Finansieringar av politiska kampanjer undkommer

dock inga länder. Rose-Ackerman menar att i många länder, oavsett utvecklingsnivå, är granskning ofta hindrad utifrån på grund av att det finns hemliga finansieringar till presidenter och toppministrar. Finansieringarna har visats sig vara en inbjudan till korrupta gärningar runt om i världen (Rose-Ackerman, 1999:163).

Vad kan ett öppnare samhälle bidra med för att förhindra hemliga finansieringar? Det kan tyckas vara en svår uppgift att avslöja höga makthavare om de verkligen vill utföra korrupta handlingar. Rose-Ackerman anser dock, trots problem, att ett öppet samhälle kan bidra med att finansieringar av politiska kampanjer och favoritism inte kan pågå i lika stor utsträckning. Anledningen är att korrupta gärningar i större utsträckning kommer fram i ljuset och i och med det kan graden av korruption reduceras (Rose-Ackerman, 1999:164f).

Tillgång till information är följaktligen viktigt, men det är inte helt enkelt att skapa ett informationssamhälle. Många länder har i dag stora brister vad gäller tillgång till information för sina medborgare. Det beror förmodligen på att olika kulturer ser på information på olika sätt. För att ett informationssamhälle skall kunna skapas menar Rose-Ackerman att det är av stor vikt att länder börjar med att införa informationssystem och publicerar dokument. På det viset kan länderna sedan få in det som en tradition och struktur i samhället. För att det skall vara möjligt krävs dock att makthavarna arbetar utifrån medborgarnas intressen, att organiserade grupper och att oberoende media finns (Rose-Ackerman, 1999:167ff).

Flera forskare anser att media kanske är det mest kraftfulla hjälpmedlet för att medborgare skall få tillgång till information. Media kan underlätta offentliga diskussioner om de är privatägda och fria att kritisera makthavarna (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien & Uprety, 1999, Rose-Ackerman, 1999). Enligt Rose-Ackerman försvinner dock mycket av medias möjligheter om de styrande i landet hotar och trakasserar dem som uttalar sig. Hon menar vidare att om staten ger media speciella kontrakt, möjlighet till reklam och bättre löner till journalisterna så har staten media i linje med sina egna intressen. Mexikansk media har exempelvis kontrollerats på det sättet. Ett annat sätt för staten att kontrollera media är att ha överseende med obetalda skatter från redaktörer och medieföretag för att sedan ha möjligheten att hota om åtal (Rose-Ackerman, 1999:162ff). Mexico har dock gått framåt lite sedan Fox vann presidentvalet 2000. Media och journalister har det bättre än tidigare beträffande yttrandefrihet, men rättigheterna för media har dock långt kvar för att komma upp i bra standard (Public Integrity, Mexico, aug 2004). I vissa länder krävs också att samtliga media registreras och att journalister godkänns av statligt skapade media. Journalister och media som inte klarar sig igenom det har ingen möjlighet att verka i landet. Zimbabwe är ett land som kräver det av media och journalister (Public Integrity, Zimbabwe, aug 2004). Stora

kontraster till de exempel som redogjorts för upplever media och journalister i exempelvis USA och Tyskland. I USA har medborgarna generellt en god tillgång till offentlig information. I de flesta fall läggs information ut på webbsidor. Media kan verka med substantiell frihet och få restriktioner och de behöver inte vara rädda för att bli fängslade eller trakasserade (Public Integrity, USA, aug 2004). I Tyskland finns det bra konkurrens bland media och få restriktioner vad gäller deras möjligheter att publicera och informera (Public Integrity, Tyskland, aug 2004). Informationens effekt skiljer sig således, som Rose-Ackerman poängterar, mycket beroende på vilka möjligheter media har.

Trots begränsningar är media ändå en viktig informationskälla, även i länder där de är mer begränsade. European Court of Human Rights (ECHR) har noterat att media kan fungera som en "väktare" som kan bidra med information. Det gäller även om mängden information skiljer sig beroende på hur stora begränsningar som finns i länderna (Article 19, juni 2004). U4 menar att det är mycket svårt att reducera korruption utan oberoende media. Anledningen är att journalister har möjligheten att, utöver rapportera, utföra analyser (U4, 21 juni 2004). U4² anser, i likhet med Sandholtz & Koetzle (2000), att korruption fruktar öppenhet främst eftersom korruption är något som sker i tysthet och slutenhet (U4, 21 juni 2004).

Utöver media talar forskare mycket om att lagstiftning om tillgång till information, yttrandefrihet och rättigheter för media är av stor betydelse. Paatii m fl menar att ett införande av lagstiftning om tillgång till information samt rätt till yttrandefrihet kan vara ett hjälpmedel för att kunna ändra strukturerna i ett land. Ett sådant införande skulle också göra att media och medborgare inte i lika stor utsträckning behöver vara rädda för repressalier. En konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet möjliggör också en juridisk process mot maktinnehavare som exempelvis vill förhindra media att trycka information (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien, Uprety, 1999:3).

I exempelvis Sverige finns en offentlighetsprincip som garanterats i grundlagen sedan 1766 och som handlar om handlingars offentlighet. Den långa traditionen av offentlighet i landet har inneburit en generös syn på öppenhet (Alling m fl, 2001:33ff). Det går naturligtvis inte att säga att länder som har konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för media och medborgare med automatik har lägre grad av korruption än ett land som inte har det. Den största delen beror i stället på hur traditionen och strukturen ser ut i landet. Det är av större vikt att se till hur konstitutionen efterlevs i ett land än att enbart se vad som står i konstitutionen. Rose-Ackerman påvisar att Kanada i början av 1900-talet hade stora

² U4 är ett undersökningscenter som bland annat arbetar med anti-korruptionsstrategier.

problem med att firmor gav mutor till politiska kandidater i form av politiska kampanjer och i gengäld fick bättre kontrakt. Mutsandalerna resulterade i en förändring av lagstiftningen, men korrupta handlingar uppstår fortfarande där och liknande situationer uppkommer ofta runt om i världen. Således är inte det här exemplet unikt på något sätt (Rose-Ackerman, 1999:133f).

Det har nu diskuterats om vikten av öppenhet och dess begränsningar, men finns det ingen problematik med ett alltför öppet samhälle? Det finns det naturligtvis. I Sverige, som har en mycket generös offentlighetsprincip, har riksrevisionsverket (RRV) redovisat ståndpunkter som antyder att det finns problem med den svenska öppenheten. RRV yttrar följande: ”Den generösa offentlighetsprincipen har lett till att processer inte dokumenteras och att beslutsprocesser drivs in i informella och personliga strukturer och nätverk helt oåtkomligt för insyn” (RRV, 2002-10-11). Synpunkterna har också exemplifierats i media. Ett exempel rör utskottets granskning av regeringens beslut ”utom listan” vilket innebär att behandlingen av vissa ärenden inte är känt innan. Det medför att offentliggörandet fördröjs (Billger, 2002). Därutöver finns fakta som säger att gränserna mellan sekretess- och öppenheitskulturer kan vara relativt flytande och att de öppna länderna inte alltid kan påvisa någon egentlig öppenhet i vissa procedurer. Exempelvis ger inte den svenska offentlighetsprincipen någon insyn eller deltagande i beredningsprocessen i regering, riksdag eller i partiöverläggningar (Bjurulf, 2001: 122ff).

Utifrån förda diskussion har jag en hypotes om att *ju högre grad av öppenhet ett land har desto mindre grad av korruption har det*. Hypotesen grundar sig sammanfattningsvis på att makthavarna inte har möjlighet att undanhålla sitt handlande i lika stor utsträckning eftersom medborgarna har möjlighet att få information om vad som händer. Dessutom är korrupta beteenden av sin natur är hemliga och hemligheter är svårare att hålla i ett öppet samhälle (Sandholtz & Koetzle, 2000:38). Om det finns ett samband skall den direkta effekten av öppenhet jämföras med de övriga förklaringsfaktorernas direkta effekter.

2:3:1 Definition av öppenhet

Med utgångspunkt från Rose-Ackermans definition av öppenhet: ”staten ger information om sina handlingar och media och medborgarna kan utföra kritik och klagomål” (Rose-Ackerman, 1999:174) har diskussionen i avsnittet ovan visat att pressfrihet och konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet är betydelsefullt. Jag kommer således att mäta och definiera öppenhet som pressfrihet och konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare och media.

2:4 Andra faktorer som är viktiga för att kunna reducera korrruption

Det berördes i inledningen att för att kunna förklara hur viktigt det är med öppenhet för att förklara och reducera graden av korrruption måste det först undersökas huruvida öppenhet kan förklara graden av korrruption eller inte. Anledningen är att förklaringen till det potentiella sambandet i själva verket kan bero på någon s k tredje variabel (Rosenberg, 1968:13).³ Om det skulle visa sig att det finns ett samband mellan öppenhet och korrruption kommer jag att gå vidare med att använda förklaringsfaktorerna som jämförelsepunkter med öppenhet för att kunna förklara hur viktigt det är med öppenhet för att förklara och reducera graden av korrruption.

2:4:1 Länders utvecklingsnivå

Utvecklingsnivån i länder tenderar att påverka graden av korrruption. De länder som har låg grad av investeringar och tillväxt har oftast en högre grad av korrruption än de länder som har en hög grad av tillväxt (Mauro, 1995:702f).

På 1960- och 1970-talet ansågs korrruption oftast vara bäst förstådd som en fas i den ekonomiska utvecklingen. Korrruptionen skulle då först intensifieras för att sedan avta efterhand som den ekonomiska utvecklingen ökade. Antagandena byggde på att det var det som ansågs ha inträffat i Nordamerika och Västeuropa. Analysen antog att utvecklingsländerna skulle utvecklas snabbt och att deras utvecklingsbana skulle följa de utvecklade länderna och den antog också att problemen med korrruptionen i de utvecklade länderna nästan hade löst på grund av den ekonomiska utvecklingen. Analyserna sprack så småningom och båda antagandena visade sig vara fel. Analyserna höll inte då det visade sig att utvecklingsprocessen i många av utvecklingsländerna (speciellt i Afrika) framstår som slingrande och att dessa länder upplever hög grad av korrruption. Dessutom visade det sig att även där den ekonomiska utvecklingen har gått snabbt framåt, som för de Asiatiska Tigrarna, finns hög grad av korrruption. Därutöver har det visat sig att korrruptionsskandaler blivit något som sker dagligen även i den utvecklade världen (U4, 28 juni 2004). Så även om vi i den tidigare forskningen funnit negativa korrelationer mellan utvecklingsnivån och korrruption (Sandholtz & Koetzle, 2000:44f) har forskningen å andra sidan funnit att vi inte kan tala om någon fixerad korrelation mellan någon speciell nivå av ekonomisk utveckling och förekomsten av korrruption (Mauro, 1997). Korrruption kan råda där det finns låg, medium

³ Ett samband mellan två variabler kan elaboreras genom att en tredje variabel förs in i analysen. Det kan ge oss svar på om sambandet beror på den tredje variabeln eller om sambandet är "äka" (Rosenberg, 1968). Se appendix C för mer information.

eller hög ekonomisk utveckling. Enligt Transparency Internationals korruptionsindex har Italien exempelvis mer korruption än Botswana (Transparency International, okt 2003).

I allmänhet är det dock de fattiga länderna som har högre grad av korruption. Ofta resulterar den ekonomiska osäkerheten i korrupta beteenden för att den ökade levnadsmarginalen, som exempelvis en muta kan ge, betyder så pass mycket mer i de fattiga länderna än i de rika (Sandholtz & Koetzle, 2000:37f).

Den tidigare forskningen visar således att utvecklingsnivån ligger före korruptionen. Dessutom kan det poängteras att utvecklingsnivån är betydligt mer beständig än vad korruptionsgraden är för ett land.⁴ Rosenberg menar att den faktor som är mer beständig kan placeras före i tid än den faktor som är mer förändlig (Rosenberg, 1968:11ff).

Ser vi dessutom till utvecklingsnivåns relation till öppenhet börjar tankarna att gå till att det eventuella sambandet mellan öppenhet och korruption kanske beror på utvecklingsnivån.

Rose-Ackerman menar att beroende på hur hög grad av utvecklingsnivå ett land har så skiljer det sig hur mycket öppenhet landet har. Har ett land en hög utvecklingsnivå har landet oftast en högre grad av öppenhet. De lågt utvecklade länderna har ofta inte samma möjlighet att tillhandahålla media på grund av hög fattigdom. Deras prioritet fokuseras också oftast på elementära saker som införskaffning av mat etc i stället för att ta till sig information (Rose-Ackerman, 1999:169ff). Vidare menar Rose-Ackerman att högt utvecklade länder har en mer praxis i att publicera information till medborgarna i form av regeringsbeslut och budgetar än vad lågt utvecklade länder har (Rose-Ackerman, 1999:163).

Frågan är om det potentiella sambandet mellan öppenhet och korruption egentligen beror på utvecklingsnivån, dvs om inte det vore för utvecklingsnivån skulle det då finnas ett samband mellan öppenhet och korruption? Därutöver kommer utvecklingsnivån utgöra en jämförelsepunkt om det skulle visa sig att det finns ett samband mellan öppenhet och korruption. Hur står sig öppenhetens direkta effekt i jämförelse med utvecklingsnivån?

⁴ Ser man till Transparency Internationals korruptionsindex över några år kan ett lands placering skifta. Naturligtvis är det inte så att ett land på 87:e plats på något år går upp till 10:e plats, men ett lands utvecklingsnivå är betydligt mer beständig.

2:4:2 Rättssäkerhet

Om rättsväsendet har integritet och domstolarna också är oberoende och arbetar utifrån medborgarnas intressen och inte arbetar utifrån makthavarnas påverkan (domstolarna ställer då även makthavare inför rätta) finns en större sannolikhet att graden av korruption kan reduceras (Paatii m fl, 1999:13). Paatii m fl menar att om domarkåren har vissa regler och principer som innefattar att de skall vara oberoende, minskar ifrågasättandet om deras integritet och ärlighet. Det kan också bidra till att det inte är lika lätt för dem att bli indirekt eller direkt involverade med makthavarna, vilket gör att rättssäkerheten blir högre (Paatii m fl, 1999:14).

Rose-Ackerman poängterar att om rättsväsendet är korrupt och/eller politiskt beroende underlättas höggradig nivå av korruption även inom övriga delar i landet, som att reformer undermineras och att de legala normerna åsidosätts. Vidare menar hon att när rättsväsendet är en del av det korrupta systemet verkar snedfördelad rikedom och korruption ostraffat. Ett ärligt, oberoende och välrespekterat rättsväsende i sin tur spelar en viktig roll för att kunna reducera korruption inom många områden i ett land (Rose-Ackerman, 1999:151).

Rättssäkerhet spelar kanske en än viktigare roll i länder där man försöker etablera demokrati på grund av bland annat oroligheter som ofta uppstår vid en etablering. Tyvärr är ofta rättssäkerheten mycket dålig i många av dessa länder. Det gäller framförallt länder i Latinamerika och Östeuropa. I Latinamerika är domarväsendets rapportering så bristfällig att många affärsmän försöker undvika att använda rättsväsendet för att lösa konflikter (Rose-Ackerman, 1999:151ff).

Ett oberoende rättsystem resulterar i ökad möjlighet till att lagstiftningen efterföljs. Medborgares rättighet till information och medias rättighet till att ge information har större möjlighet att respekteras i de länder där det finns ett oberoende rättsystem. Om det inte finns någon rättssäkerhet blir medborgarna rädda för att uttrycka sitt missnöje då det kan resultera i vedergällning. Om rättssäkerheten är svag är det också svårare att etablera öppenhet eftersom media får svårt att rapportera och möjligheten av att använda sig av de lagstiftande rättigheterna om tillgång till information och yttrandefrihet begränsas, eftersom rättsväsendet inte är oberoende (Rose-Ackerman, 1999:172). I Argentina blev till exempel en domare och en åklagare avskedade för att ha drivit ett mål mot korrupta medlemmar av regeringen (Transparency International, 2004). I likhet med utvecklingsnivån är frågan här om det potentiella sambandet mellan öppenhet och korruption egentligen beror på rättssäkerheten? Om öppenhet kan förklara och reducera graden av korruption skall rättssäkerheten utgöra som en jämförelsepunkt för öppenhetens direkta effekt.

2:4:3 NGO's

Rose-Ackerman anser att NGO's är mycket betydelsefulla för att förklara graden av korruption och även för att en reducering skall vara möjlig. Hon menar att de kan arbeta för att bekämpa korruption genom att de i många fall kan kontrollera statens agerande (Rose-Ackerman, 1999:168). Därutöver poängterar Rose-Ackerman att de också kan utföra och publicera offentliga opinionsundersökningar där medborgarna kan få framföra sina synpunkter och även få information. Detta är primärt för fattigare länder och med ett icke oberoende rättsystem som fungerar. Problemet i dessa länder är dock att vissa av organisationerna helt eller delvis är finansierade av staten, vilket kan leda till att de inte vågar kritisera. I vissa länder krävs också enorma registreringar till staten för att en oberoende organisation skall kunna verka i landet. I andra fall gör staten det också mycket kostsamt för dessa organisationer för att de skall begränsas. I många fall har dock NGO's möjligheten att öka informationsflödet till medborgarna (Rose-Ackerman, 1999:168ff).

I Panama arbetar ett flertal NGO's för att stärka de civilas deltagande i olika frågor och det finns vissa organisationer som arbetar för att bekämpa korruption (Public Integrity, Panama, aug 2004). I Ukraina har antalet NGO's ökat kraftigt under de senaste åren. I teorin har många möjligheten till att delta i de politiska besluten genom tillgång till information och i och med det påverka. I verkligheten är det dock endast ett fåtal som har kunskapen och institutionell kapacitet till den möjligheten (Public Integrity, Ukraina, aug 2004). I USA finns många NGO's som engagerar sig i offentliga frågor. Det finns flera organisationer som arbetar för att bekämpa korruption och de behöver inte vara rädda för repressalier eller trakasserier (Public Integrity, USA, aug 2004).

I likhet med de två föregående potentiella faktorerna som ansetts som möjlig förklaring till sambandet är frågan här om det potentiella sambandet mellan öppenhet och korruption egentligen beror på NGO's, dvs om inte det vore för NGO's, skulle det då finnas ett samband mellan öppenhet och korruption? Om det skulle visa sig att öppenhet kan förklara och reducera graden av korruption, skall NGO's utgöra en jämförelsepunkt för öppenhetens direkta effekt.

2:4:4 Demokrati

De flesta länder som är demokratier har oftast mindre grad av korruption. Den styrande makten i demokratiska länder utgår mer från de offentliga intressena, i alla fall principiellt. Medborgarna är också oftast mer aktiva och besitter mer kunskap för att kunna bestraffa korrupta handlingar. Demokratier kan i och med det hålla nere graden av korruption i jämförelse med exempelvis auktoritära styren (Sandholtz & Koetzle, 2000:39).

Å andra sidan har forskare upptäckt allt mer att även demokratier har en hög grad av korruption. Transparency Internationals korruptionsindex visar också tydligt på den tendensen, Grekland kommer exempelvis efter Kuba (Transparency International, okt 2003). Det kan tyckas motstridigt, men om vi skiljer mellan de institutionella och normativa effekterna av demokrati kommer det att bli mer logiskt. Generellt har de demokratiska länderna oftast lägre grad av korruption för att de skapat demokratiska normer i samhället som inbegriper en mer negativ syn på korruption än länder med exempelvis en totalitär regim (Sandholtz & Koetzle, 2000:38f). Men att vara en demokrati innebär inte automatiskt att demokratiska värderingar respekteras fullt ut. Det finns i dag många moderna stater som hävdar sig vara demokratier och verkar ha någon form av demokratiska former och processer, men som i verkligheten fortfarande är ömtåliga och svagt institutionaliserade (U4, 21 juni 2004). Det resulterar i att många demokratier har en förhållandevis hög grad av korruption.

Tidigare forskning visar att demokrati begränsar graden av korruption, men den visar också på komplexiteten. Sandholtz och Koetzle fann i sin studie en negativ korrelation mellan år av demokratiskt styre i ett land och graden av korruption. Men resultaten i deras undersökning visar också på att demokratin inte var den faktor som var den mest värdefulla för att förklara graden av korruption i länder. Demokratin visade sig i stället vara den faktor som påvisade lägst standardiserade koefficienter och på lägst signifikansnivåer (Sandholtz & Koetzle, 2000:44).⁵ Lane och Ersson fann, i likhet med Sandholtz och Koetzle, att länder med en tidig implementering av demokrati har en lägre grad av korruption (Lane & Ersson, 2000:110ff). Montinola och Jackman påvisar att demokrati reducerar graden av korruption, men att det är en trefaldig relation i det att delvis demokratiserade länder faktiskt har lite mer korruption än diktaturer, men att fullt demokratiserade länder har mycket mindre korruption (Montinola & Jackman, 2002:167). Även U4 påpekar att demokratiserade länder har mindre grad av korruption och menar att den så kallade ”tredje vågen” av demokratisering under det tidiga 1990-talet i utvecklingsländer och i övergångsländer måste ses som en positiv

⁵ Den faktor som var mest betydelsefull i deras studie var ekonomisk frihet.

utveckling för framtiden för att kunna reducera korruption i dessa länder. Men de poängterar också att relationen mellan demokrati och korruption är långt ifrån enkel och att det inte är någon okomplicerad korrelation mellan nivån av demokrati och nivån av korruption. De menar att det delvis beror på att de båda koncepten är bestridda, svåra att mäta och att relationen delvis beror på hur rotade de demokratiska normerna är (U4, 21 juni 2004).

I avsnittet om öppenhet diskuterades det kort om närheten mellan öppenhet och demokrati. Sandholtz och Koetzle anser att öppenhet är en fundamental demokratisk värdering och inkluderar därför öppenhet i sin demokrativariabel (Sandholtz & Koetzle, 2000:42). Även Lane och Ersson inkluderar öppenhet i begreppet demokrati (Lane & Ersson, 2000:112). Närheten mellan de båda faktorerna gör att jag väljer att se min demokrativariabel som en ytterligare oberoende variabel. Det är mycket svårt att våga sig på att hävda att det ena kommer före det andra eller vice versa. Efter förda diskussion finner jag ett intresse av att se hur öppenhetens effekt står sig gentemot demokrati?

2:6 Avgränsningar

Mycket av forskningen kring korruption har än så länge varit fokuserad på fallstudier. Valet i den här studien är i stället att försöka kunna dra mer generella slutsatser om öppenhet har möjligheten att reducera och förklara graden av korruption. Naturligtvis finns möjligheten att ha valt ett slutet och ett öppet land för att sedan jämföra vilket av länderna som har störst möjlighet att reducera korruption för att utifrån dem försöka generalisera resultaten till andra länder. Jag tror dock att det är svårare att dra generella slutsatser med det tillvägagångssättet eftersom det skiljer sig så pass mycket mellan världens länder.

De olika faktorernas samband med varandra bör också diskuteras. Jag är medveten om att samtliga faktorer som är med i den här studien förmodligen har olika typer av samband gentemot varandra. Jag vill påstå utifrån tidigare forskning (exempelvis Rose-Ackerman, 1999, Heywood, 1997) att det är ett asymmetriskt orsakssamband mellan öppenhet och korruption, men att korruptionen har en viss influens på öppenhet. Den tidigare forskningen visar och lägger vikt vid hur öppenhet påverkar korruptionsgraden dvs öppenhet har en dominant påverkan på korruptionen. I den tidigare forskningen används öppenhet⁶ som den faktor som orsakar korruption. Så länge som öppenheten är den dominanta orsaken anser jag att jag kan se orsakssambandet som asymmetriskt (Rosenberg, 1968:12f). Därutöver finns det naturligtvis en viss påverkan från korruptionsvariabeln till de övriga. Jag är även medveten

⁶ Observera att det är min definition av öppenhet som avses här.

om att jag skulle behövt utveckla större kausala kedjor till de andra faktorerna. Som att korruptionen till viss del påverkar utvecklingen i länder etc. I den här studien utgår jag dock från mina frågeställningar och utgår därför från vad forskningen säger om dominanta orsaker mellan de relationer jag studerar. För att kunna ge mer av en helhetsbild hade jag behövt utveckla en mer kausal kedja i form av en stiganalys (Magne Holme & Krohn Solvang, 1997).

Även för mina modeller har jag begränsat mig. Om det skulle visa sig att sambandet mellan öppenhet och korruption till viss del skall härledas till de s k yttre tredje variablerna finns det förmodligen potentiella indirekta effekter från de olika faktorerna på olika sätt. Jag har dock valt att, om jag finner ett samband, fokusera på den direkta effekten som öppenhet har i jämförelse med de övriga faktorerna. Valet av att se till direkta effekter kan ses som att jag förlorar lite av helhetsbilden. Som försvar kan jag påpeka att de generella studier som finns i dag av korruption bygger på jämförelser av direkta effekter (ex. Sandholtz & Koetzle, 2000, Ades & Di Tella, 1997). De andra faktorernas direkta effekter skall ses som jämförelsepunkter för att kunna se hur viktigt det är med öppenhet. Därför kommer jag inte att diskutera vad exempelvis utvecklingsnivåns direkta effekt innebär för korruptionsgraden om det inte har någon anknytning och betydelse för öppenhetens resultat.

3. Metod

Den statistiska analysmetod jag har valt för att besvara mitt syfte är linjär regressionsanalys (Esiasson m fl, 2003:372f). Valet av analysverktyg grundar sig på att jag i min frågeställning har en flervariabelfråga och att mina variabler befinner sig på intervallskalnivå.

De problem, frågor och valmöjligheter som man ställs inför vid användandet av regressionsanalys brukar omnämnas i termer av *regressionsanalysens antaganden*. Antagandena omfattar olika områden och skulle kunna liknas vid en typ av manual med en rad olika punkter som hjälper oss att undvika fel och även ger oss möjligheten till att rätta till fel som kan komma att uppstå på regressionsanalysens väg. Därutöver ökar möjligheterna till att uppnå ett så generaliserbart material som möjligt och att från regressionsanalysen dra korrekta slutsatser (Field, 2003:127f). Tre punkter anser jag mycket betydelsefulla i den här studien. Den första tar upp vikten av att inga specifikationsfel har begåtts. I mitt fall innebär det att sambandet mellan den oberoende och den beroende variabeln är linjärt och att de andra kontrollvariablerna befinner sig på intervallskala. Samtliga variabler som är medtagna i modellen skall också vara relevanta för det problem som undersöks (Field, 2003:128). Nästa punkt tar upp huruvida två eller flera oberoende variabler är högt korrelerade med varandra

(multikollinearitet) (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003:387ff). Punkten om multikollinearitet är mycket aktuell när vi kommer till demokrativariabeln i förhållande till öppenhet eftersom de kan ses som två begrepp som ligger väldigt nära varandra.⁷ Slutligen, punkten om heteroskedasticitet är betydelsefullt i den här studien, vilket innebär att variabelvärden hos någon eller några analysenheter skiljer ut sig i förhållande till de övriga. Det medför att materialet får en ojämn spridning av feltermen (Djurfeldt, Larsson, Stjärnhagen, 2003:390f). Den här punkten diskuteras mer i nästa avsnitt.

3:1 Urval och analysenheter

Jag har valt att göra ett icke slumpmässigt urval av ett stort antal fall. Möjligheten till ett totalurval finns inte eftersom kunskap om alla världens länders grad av korruption inte finns. Därför har utgångspunkten varit att få så många analysenheter (länder) som möjligt och som dessutom är utspridda runt om i världen för att få med stora variationer för att kunna dra så korrekta slutsatser som möjligt.

Transparency International har i flera år utarbetat korruptionsindex som mäter graden av korruption i världens länder. I deras index 2003 finns 133 länder graderade och poängsatta efter grad av korruption (Transparency International, okt 2003). Det finns dock ingen möjlighet att grunda studien på samtliga 133 länder. Anledningen är att det inte funnits uppgifter om 22 länder⁸ samt att 2 länder uppvisar på extremvärden som skulle innebära en risk för heteroskedasticitet om de inkluderats. De två länderna, Singapore och Paraguay, skiljer ut sig mycket vad gäller graden av öppenhet och graden av korruption i förhållande till de andra länderna. Singapore har mycket låg grad av öppenhet samtidigt som landet har mycket låg grad av korruption. Paraguay har en hög grad av öppenhet samtidigt som landet påvisar mycket hög grad av korruption. Således kommer studien att baseras på 109 länder. Eftersom det finns spridning av de 109 länderna anser jag det ofördelaktigt att inte använda sig av ett icke slumpmässigt urval av ett stort antal fall finns (Esaiasson, Giljam, Oscarsson & Wängnerud, 2003:108ff).

⁷ Se kommande avsnitt om operationalisering av demokrati.

⁸ De är dock ganska jämnt fördelade över de geografiska områdena men också, som är viktigt, i form av storlek, styrelseskick och utvecklingsnivå. Det finns således fortfarande många liknande länder med i studien, men självklart skall bortfallen tas i beaktande.

3:2 Fördelen med index

Fördelen av att använda index och konstruera index, i de fall de inte finns färdiga, är stor. Anledningen är att studien innehåller fenomen som inte är direkt observerbara, som exempelvis graden av korruption. Det är svårt att operationalisera fenomenen till enbart en empirisk indikator för sig. Jag kan således få en högre begreppsvaliditet av varje fenomen i och med användandet av index. För samtliga index har en omvandling till en gemensam skala gjorts. Samtliga variabler multipliceras till en skala som går från 0 till 100. Skälet är först och främst, som redogjordes för ovan, att de olika indikatorerna i varje index kan få olika vikt om inte det görs, men också för att resultaten skall bli tydligare i jämförelsen mellan de olika analyserna. Resultaten har sedan divideras med tio för att få samtliga variabler att gå från 0-10. 0 kommer att betyda mycket låg grad och 10 mycket hög grad (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003:473ff).

3:3 Operationaliseringar och material

3:3:1 Korruption

Jag har valt att dels använda mig av det korruptionsindex som Transparency International utfört 2003. Indexet mäter graden av korruption bland politiker och offentliga tjänstemän i 133 länder. Korruption mäts som förstått av affärsmän och akademiker. Generellt antar samtliga källor en definition av korruption som missbruk av offentlig makt för privata förmåner som exempelvis mutor av offentliga tjänstemän. Transparency International fastställer omfattningen av korruption av offentliga tjänstemän och politiker genom intervjuer. Indexet baseras på 17 olika intervjuer och undersökningar från 13 oberoende institutioner (Lambsdorff, 2003). Transparency Internationals mångåriga mätning av korruption i ett sammanslaget index av olika komponenter och bredden av källor stämmer väl överens med hur jag har valt att definiera korruption. Det gör att valet av källa känns tillförlitligt. Definitionen av korruption i den här studien är skapad för att kunna jämföra många länder och gör därför inga anspråk på att definiera korruption utifrån varje enskilt lands termer.⁹

Svårigheten med att mäta korruption gör att jag har valt att använda mig av ytterligare ett index som mäter korruption, det kan också styrka mina resultat. Det kan också finnas en möjlighet att resultaten skiljer sig beroende på vilket korruptionsindex som används. Det andra indexet som mäter korruption kommer från Världsbanken. Indexet mäter korruption av offentliga tjänstemän, korruption som hinder för affärsverksamhet, frekvent inkorrekt

⁹ Se avsnittet definition av korruption för mer information om varför jag mäter korruption mer allmänt.

betalningar till tjänstemän och iakttagelser av korruption i statsförvaltningen (Kaufmann m fl, 2003).¹⁰ Deras mätning av korruption är således inriktad, i likhet med Transparency International, på offentlig korruption och motsvarar följaktligen den mer allmänna definition som ansetts mäta korruption utifrån de krav som ställts i den här studien.

Det skiljer sig dock lite hur de olika organisationerna har gått till väga när de sammanställt sina index. Världsbanken inkluderar även medborgare i sina intervjuer och de använder sig av rapporter och dokument utöver intervjuerna, vilket inte Transparency International gör. Dessutom har de fått in betydligt fler svar från respondenterna än vad Transparency International har fått, vilket beror på att de har medborgare inkluderade. Skillnaderna kan möjligtvis bidra till åtskillnader senare i resultaten. Gör man dessutom en jämförelse av ländernas placeringar på de båda indexen finns det ett flertal länder som skiljer sig. Som exempel kan vi titta på Moçambique som har placering 78 på Transparency Internationals index, men som har placering 48 på Världsbankens index. Syrien i sin tur har placering 63 på Transparency Internationals index och har placering 93 på Världsbankens index. För båda länderna skiljer det sig med 30 placeringar. Det finns fler länder som får betydliga skillnader i sina placeringar beroende på korruptionsindex. Det är dock inte många som urskiljer sig så pass mycket som de här två länderna och det finns inte eller någon riktig röd tråd i skillnaderna mellan indexen som gör att jag vågar mig på att påstå att skillnaderna mellan indexen kan generera skillnader senare i resultatdelen.¹¹

Som nämndes i avsnittet om fördelen med index kommer båda dessa index att omkonstrueras till en skala från 0 till 10 där 0 betyder mycket låg grad av korruption och 10 mycket hög grad av korruption. Det finns även andra organisationer som mäter korruption och som har sammanställt det till index. Valet av att inte använda mig av dessa beror på att jag anser det inte är lika bra i jämförelse med Transparency Internationals och Världsbankens index i förhållande till antalet länder och antalet komponenter i mätningen av korruption (se exempelvis World Economic Forum, aug 2004, Business Internationals index i Heywood, 1997:82).

¹⁰ Indexet bygger på kontroll av korruption i Världsbankens "Governance indicators".

¹¹ I appendix A finns båda korruptionsindexen över ländernas placeringar. Observera att ländernas placeringar baseras på mina analysenheter. Det går därför inte att jämföra de med Transparency Internationals och Världsbankens originalindex.

3:3:2 Öppenhet

Tidigare har det redogjorts för hur och varför det är betydelsefullt att mäta öppenhet som både pressfrihet och lagstiftning, där lagstiftning innefattar tillgång till information och yttrandefrihet. Av den anledningen och på grund av komplexiteten med att mäta öppenhet kommer öppenhet att mätas på olika sätt. Olika indikatorer kommer att sättas samman till fyra öppenhetsindex. Det kan möjligtvis också resultera i att vi mer specifikt kan urskilja vilken eller vilka kombinationer som har störst potential att reducera korruption (Rosenberg, 1968:41f).¹²

Jag kommer att använda mig av två källor som mäter pressfrihet. Det är, i likhet med korruptionsvariabeln, för att öka säkerheten för att kunna dra slutsatser och för att kunna se om resultaten visar på samma indikationer oavsett mätning. Det första pressfrihetsindexet kommer från Reporters Without Borders (RSF) 2003 som mäter pressfrihet bland journalister runt om i världen och regeringars ansträngningar för att pressfrihet skall respekteras.

Deras index mäter pressfrihet enligt följande:

A, Attacker på journalister och censur
B, Konfiskering och påtryckningar på media
C, Statens beteende mot offentliga media |
|--|

Indexet tar inte enbart hänsyn till statens agerande utan även till underjordiska organisationer, påtryckningsgrupper och beväpnade miliser som kan hota pressfriheten. Indexet är sammansatt genom 53 frågor som är ställda till journalister, forskare och experter inom varje land. Varje land får sedan poäng för varje fråga. Svaren slås sedan samman till ett index (Reporters Without Borders, 2003).

Det andra indexet som jag har valt kommer från Freedom House 2000 (FH).¹³ Indexet är konstruerat genom att ett medelvärde för varje land räknas ut utifrån dokument, rapporter och analyser från pressfrihetsorganisationer, geopolitiska experter, korrespondenter samt rapporter från länder själva.

Indexet mäter pressfrihet som:

A, lagar och regleringar för media
B, politiska påtryckningar och kontroll av media
C, ekonomiska influenser som påverkar media
D, attacker mot journalister, psykiskt och fysiskt våld mot journalister |
|---|

¹² Rosenberg skriver att när vi arbetar med komplexa eller globala variabler är det ofta mycket betydelsefullt att vi vet vad det är som förklarar mest eller i vilka olika kombinationer de olika komponenterna i den komplexa variabeln kan förklara det fenomen vi undersöker.

¹³ Anledningen av att inte använda mig av det index som Freedom House utfört 2003 beror på att indexet har inkluderat korruption i sin mätning. Eftersom det inte finns någon möjlighet att plocka ur korruption skulle det resultera i mätfel om det användes. Det gäller även för indexen år 2002 och 2001.

När öppenhet mäts som pressfrihet separat kommer lagar och regleringar för media att uteslutas ur indexet från FH. Det som skiljer sig åt mellan de olika organisationernas mätningar efter att lagar och regleringar är uteslutet och som möjligtvis kan komma att skilja resultaten åt mellan de båda mätningarna av pressfrihet är att FH har ekonomiska influenser/påtryckningar som påverkar media inkluderade i sin mätning. Det kan vara i form av att staten drar ner resurser för media som gör att dessa inte kan fortsätta sin verksamhet (Freedom House, 2000). Indexet får på det viset en ytterligare indikator som kan nyansera skillnader mellan länder. Jag tror också att den indikatorn är betydelsefull eftersom många media runt om i världen påverkas av ekonomiska påtryckningar som sedan avgör i hur stor utsträckning de kan arbeta (Rose-Ackerman, 1999:162ff).

En diskussion om vissa skillnader när lagstiftning är inkluderat i mätningen av öppenhet bör göras. Lagar och regleringar för media som FH har konstruerat inkluderar, förutom vad som står i respektive lands konstitution, vad som sker i praktiken dvs om lagstiftningen efterföljs eller inte. Den möjligheten har inte funnits för indikatorn ”information och yttrandefrihet för medborgare”. Anledningen är att det inte finns någon rangordning eller index över världens länders konstitutioner vad gäller medborgarnas rättigheter till information och yttrandefrihet. Än mindre finns en undersökning om hur konstitutionerna efterföljs eller inte. Jag har således fått konstruera indexet om medborgarnas rättigheter till information och yttrandefrihet själv, vilket har inneburit att det inte funnits någon möjlighet till att undersöka vad som sker i praktiken. Tillvägagångssättet har varit att jag har gått igenom konstitutionerna för de 109 länder som är med i studien (Article 19, Georgetown University, University of Pittsburgh). Därutöver har jag kunnat använda mig av en undersökning som redogör för 53 länders lagstiftning angående tillgång till information som David Banisar har gjort (Banisar, 2003).

Varje land har sedan fått poäng utifrån följande kriterier:

- Om landet har offentlighetsprincip i sin konstitution (högsta poäng).
- Om landet har tillgång till information *och* rätt till att uttrycka sig i sin konstitution.
- Om landet har tillgång till information *eller* rätt till att uttrycka sig i sin konstitution.
- Om landet har något av ovan nämnda i sin konstitution, men som sedan har undantag som innebär att medborgarna inte har de rättigheterna.
- Om landet inte har något skrivet om offentlighetsprincip, tillgång till information och rätt till att uttrycka sig i sin konstitution (lägsta poäng).

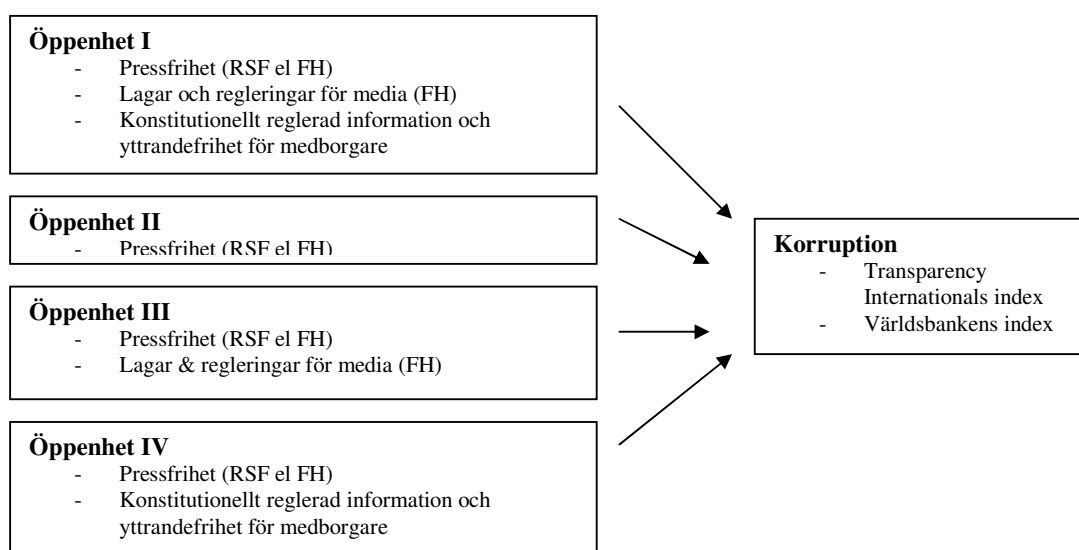
Jag är medveten om att den här mätningen är något svag i och med att det enbart är det som står i konstitutionen som mäts. Det kommer förmodligen att generera skillnader mellan de olika mätningarna. För att tydliggöra svagheten i mätningen kan det påpekas att vad som står i

en konstitution inte behöver betyda vad som är den sanna verkligheten. Vietnam är ett mycket bra exempel. I dess konstitution står att medborgare har rätt till information och yttrandefrihet. I verkligheten begränsas dock medborgarnas rättigheter och någon möjlighet till information finns i stort sett inte (Sveriges utrikesdepartement, 2004:8f).

Valet att ändå ha med indikatorn beror främst på att jag tror mig kunna använda indikatorn till att dra slutsatser om de olika mätningarna av öppenhet. Alternativet att utesluta indikatorn ser jag således inte som något bättre alternativ utan snarare finns möjligheten att jag skulle gå miste om något när jag skall dra slutsatser.

Hur de olika indexen av öppenhet har konstruerats samman illustreras nog bäst genom följande grafiska figur:

Figur 3:1

Samtliga fyra konstruerade index kommer att ställas mot de båda korruptionsindexen. Förhoppningsvis kan de hjälpa till att besvara om graden av öppenhet har någon möjlighet påverka graden av korruption. Om så är fallet finns även möjligheten med hjälp av de fyra konstrueringarna att avgöra vilken eller vilka komponenter som har störst möjlighet att påverka graden av korruption och om det skiljer sig beroende på tillvägagångssätt eller valet av källor. Jag har inte funnit några andra organisationer som utfört något pressfrihetsindex. Däremot finns det ett flertal organisationer som arbetar för att journalister och media runt om i världen skall kunna arbeta utan hot, attacker, rädsla för att bli tillfångatagna och möjligheten till att kunna uttrycka sig. Article 19, International Freedom of Expression Exchange samt The Center for Global Integrity är några. Inriktningen på deras arbete är betydelsefullt eftersom de fokuserar samma faktorer som FH och RSF gör för att mäta pressfrihet.

3:3:3 Utvecklingsnivå, rättssäkerhet och NGO´s

Jag har valt att mäta utveckling i länderna som BNP per capita och medellivslängd. De två indikatorerna brukar ses som bra för att mäta utvecklingsnivån i länder. Ibland brukar också antalet utbildningsår i skolan vara inkluderat när utveckling i länder skall mätas (se UNDP:s utvecklingsrapport 2003, Världsbanken, 2004, Ades och Di Tella, 1997). Jag väljer att inte mäta utbildningsår i utvecklingsvariabeln eftersom jag vill använda mig av utbildning som en interaktionsvariabel (se kap 5). Jag använder mig av två index som UNDP har konstruerat och slår samman dem till ett utvecklingsindex. BNP-indexet är beräknat utifrån BNP per capita i varje land och medellivslängden är beräknad på förväntad livslängd från födseln (UNDP, 2003).

Rättssäkerhet mäts som juridisk opartiskhet och innefattar också om den efterlevs. Om inte juridisk opartiskhet finns försvinner också möjligheten till rättssäkerhet eftersom domarkåren inte i de fallen skulle agera utifrån de allmänna intressena utan från egenintressen. (Rose-Ackerman, 1999, Transparency International, 2004).

NGO´s mäts som ickestatliga organisationer. Organisationerna är fristående från staten och handlar därför inte utifrån statens intressen.

Indexen för NGO´s och rättsäkerhet kommer i likhet med utvecklingsvariabeln från UNDP (UNDP, 2003). Variablerna är konstruerade enligt en gradskala som går från 0-10. 0 betyder mycket låg grad och 10 betyder mycket hög grad av de olika faktorerna.¹⁴

3:3:4 Demokrati

Demokrati är en process och ett tillstånd som är svårt att mäta och i dag gör länder med vitt skilda styrsystem anspråk på att kalla sig demokratier. Så, hur mäter vi demokrati? Valmöjligheten att mäta demokrati i form av demokratisk respektive icke-demokratisk stat ser jag inte som något bra alternativ eftersom det inte finns någon garanti att de demokratiska normerna efterlevs även om det på pappret står demokratisk stat (Sandholtz & Koetzle, 2000, UNDP, 2002). Valet är därför att få en mätning som inbegriper att så många som möjligt av de demokratiska normerna efterföljs. Normerna kan vara att rättvisa val finns, mänskliga rättigheter efterlevs, frihet till organisationer och åsiktsfrihet finns (Sandholtz & Koetzle, 2000).

UNDP har sammanställt en rangordning av länders mått på demokratiska indikatorer utifrån olika index. Sammanställningen är uppdelad i subjektiva och objektiva indikatorer

¹⁴ Se avsnittet "Fördelen med index" hur skapande av index går till.

som mäter demokrati. Efter granskning av varje enskilt index har det visat sig att indexet politiska rättigheter är det index som är lämpligast. Det indexet inkluderar fria och rättvisa val, frihet till politiska organisationer, signifikant opposition, frihet från dominans av maktfulla grupper och autonomi eller politiskt inbegripande av minoritetsgrupper (UNDP, 2002). Det skall klargöras att vissa index, även om de representerar vad som brukar ses som demokratiska normer, som exempelvis ansvarsutkrävande och pressfrihet varit tvungna att exkluderas eftersom de inkluderat pressfrihet och tillgång till information som mäts i min öppenhetsvariabel. Som första val för att mäta demokrati är således indexet politiska rättigheter.

Närheten mellan begreppet demokrati och öppenhet gör att det finns en möjlighet att politiska rättigheter korrelerar för mycket med öppenhet, även om det framkommer att det inte skall inkluderas någon öppenhet i det indexet. Rädslan för multikollinearitet mellan de båda variablerna gör att jag väljer att undersöka om det finns någon risk för det genom ett korrelationstest. Finner man korrelationer mellan de oberoende variablerna som överstiger 0.8 eller 0.9 signalerar det på problem. Tyvärr kan det ibland vara svårt att spåra multikollinearitet i en korrelationsmatris, vilket gör att jag även ser till ”VIF-faktorn” (variance inflation factor).¹⁵ Överstiger värdet 2.5 för VIF-faktorn brukar det ses som problem med kollinearitet (Djurfeldt, Larsson, Stjärnhagen, 2003:388f).

Tre av fyra mätningar av öppenhet uppvisar en korrelation som är relativt mycket över 0.8 och med värden på VIF-faktorn som överstiger 3.0 och upp över 4.5. Det är följaktligen en hög multikollinearitet och går därför inte att använda. Den mätning som inte uppvisar en allt för hög multikollinearitet är den som inkluderar konstitutionellt reglerat om tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare. Det är inte något alternativ att enbart använda det indexet. Skälet är problemet med den relativt svaga mätningen som bygger på vad konstitutionen i respektive land säger om medborgares rättigheter till information och yttrandefrihet.¹⁶

Vi får därför se till andra möjligheter att mäta demokrati. Alternativet därefter är att försöka inkludera ett ytterligare index som kan relateras till demokrati. Valet föll då på att även inkludera politisk stabilitet, vilket även det påvisade hög multikollinearitet. Valet att utesluta demokrativariabeln ser jag inte heller som något alternativ då demokratin ofta ses som betydelsefull och att det är en av de faktorer som det forskats om mest när det gäller att

¹⁵ VIF hänvisar till det faktum att om en x-variabel är multikollinear med en eller flera andra ökar variansen i dess b-värde, vilket gör det svårare att uppnå statistisk signifikans.

¹⁶ För mer information om den relativt svaga mätningen se avsnittet om operationaliseringen av öppenhet.

förklara graden av korruption (exempelvis Mauro, 1997, Heywood, 1997, Rose-Ackerman, 1999). Valet faller, om än inte det mest optimala, på att rangordna länderna utifrån *hur många år* de har varit demokratiska. Sandholtz och Koetzle påvisar att antalet år som demokratisk stat genererar utveckla olika demokratiska normer. De menar att ju längre erfarenhet ett land har med demokratiska regler desto mer rotade blir de demokratiska normerna. De fann att demokrati korrelerar negativt med korruption (Sandholtz & Koetzle, 2000:38f). Efter ett multikollinearitetstest framkommer att det inte finns någon risk för multikollinearitet.¹⁷ Det är svårt att uttala sig om varför den här mätningen inte får någon multikollinearitet och mätningen politiska rättigheter får det, då ingen av de båda mätningarna inkluderar öppenhet.

Mätningen av demokrati baseras på en undersökning från Freedom House om huruvida länderna i dag är demokratiska eller inte och om de har varit det under längre tid. Tiderna som tittas på är 1950 och 2000. Om länderna varit demokratiska redan 1950 och är det i dag med så får de högsta poäng och om de har varit och fortfarande är totalitära eller auktoritära regimer så får de lägst poäng. Variabeln kommer att betecknas som *graden av demokratisk konsolidering*. Följande rangordningslista följs för att rangordna länderna.

1950	2000	Rangordning
DEM	DEM	Högsta rang
BDEM	DEM	
Icke DEM eller BDEM	DEM	
BDEM	BDEM	
Icke DEM eller BDEM	BDEM	
Icke DEM eller BDEM	Icke DEM eller BDEM	
		Lägsta rang

Demokrati: Ledarna i landet är valda i ett konkurrenskraftigt flerparti och en flerkandidatsprocess där oppositionen har legitim chans att uppnå makt eller maktdeltagande.

Begränsad demokrati (BDEM): Regimer som har ett dominerande parti som kontrollerar maktinflytandet, inkluderar valprocessen, på ett sätt som förhindrar betydande utmaning till dess hegemoni.

Icke demokratiska eller begränsat demokratiska länder: Totalitära och auktoritära regimer (Freedom House, dec 1999).

¹⁷ Eftersom det visade sig vara problem med multikollinearitet har jag valt att göra test för samtliga oberoende variabler i studien. Ingen annan variabel uppvisar på multikollinearitet.

Det finns en klar medvetenhet om att den här mätningen inte är den optimala, men med de alternativ som finns får den ändå ses som den mest lämpliga. Demokrativariabeln kommer att föras in som en ytterligare oberoende variabel för att utgöra en jämförelsepunkt mot öppenhet. Anledningen till att den inte förs in som en yttre eller exempelvis mellanliggande variabel beror på att det är mycket svårt att hävda att demokrati kommer före öppenhet eller vice versa.

4. Resultat

4:1 Finns det ett negativt samband?

Det kommande avsnittet skall försöka klargöra om öppenhet kan förklara och reducera graden av korruption. Analyserna redogör dock inte för eventuella s k tredje sortens yttre kontrollvariabler som kan komma att vara den/de egentliga orsaken/orsakerna till det eventuella sambandet. Däremot kommer det redan nu att kunna urskiljas om det finns några skillnader mellan resultaten beroende på vilket korruptionsindex (Transparency International eller Världsbanken) och pressfrihetsindex (RSF eller FH) som analyserna baseras på. Därutöver kommer det att kunna åskådliggöras om resultaten skiljer sig beroende på hur öppenhet mäts.¹⁸

Tabell 4.1 Öppenhet som förklaring till variationen av graden av korruption (bivariata ostandardiserade regressionskoefficienter och andel förklarad varians).

	Transparency International's korruptionsindex		Världsbankens korruptionsindex	
	R ²	b	R ²	b
Öppenhet I (RSF)	.17	-.59***	.24	-.87***
Öppenhet II (RSF)	.16	-.40***	.23	-.60***
Öppenhet III (RSF)	.26	-.62***	.34	-.87***
Öppenhet IV (RSF)	.07	-.35***	.13	-.57***
Öppenhet I (FH)	.30	-.76***	.37	-1.05***
Öppenhet II (FH)	.40	-.57***	.47	-.75***
Öppenhet III (FH)	.40	-.69***	.46	-.92***
Öppenhet IV (FH)	.24	-.63***	.31	-.89***

* p < .10; ** p < .05; *** p < .01

Kommentar: Öppenhet och korruption är graderade efter en 0-10 skala. 0 betyder mycket slutet eller mycket liten grad och 10 betyder att ett land är mycket öppet eller har en mycket hög grad av korruption. Antal länder som är inkluderade är 109. Paraguay och Singapore är exkluderade pga extrema värden i ett eller flera index. Öppenhet I inkluderar pressfrihet, lagar och regleringar för media och konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare. Öppenhet II baseras på pressfrihet. Öppenhet III inkluderar pressfrihet och lagar och regleringar för media. Öppenhet IV inkluderar pressfrihet och konstitutionellt reglerad yttrandefrihet och tillgång till information för medborgare. Konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare är konstruerat från länders konstitutioner. Övrigt material kommer från Freedom House, Reporters Without Borders, Transparency International och Världsbanken.

¹⁸ Avsnittet bygger på en kortare redogörelse för resultaten från de bivariata analyserna. För en mer utförlig analys se den längre och ursprungliga uppsatsen.

Först och främst kan vi konstatera att det finns ett negativt samband mellan graden av öppenhet och graden av korruption. Det gäller oavsett pressfrihetsindex, korruptionsindex och oavsett hur öppenhet mäts. Det vore enkelt att stanna vid att konstatera att öppenhet III är det mest effektiva instrumentet för att förklara och reducera korruption (exempelvis en förklaringskraft på .40 och en b-koefficient på -.69). Resultaten säger oss dock mer om vi tittar närmare. Öppenhet IV har förmodligen en markant mindre förklaringskraft än övriga på grund av att konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgarna enbart mäter vad som står i respektive lands konstitution. Indexet mäter således inte om konstitutionerna efterlevs eller ej. Resultaten för öppenhet I kan styrka det. Mätningen av öppenhet I är ett slags ”total” av samtliga mätningar, vilket borde innebära en betydligt större förklaringskraft än vad den har. I stället ligger den mätningen i stort sätt lika med öppenhet II och långt ifrån mätningen öppenhet III. Det verkar således som att inkluderingen av indikatorn konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare sänker värdena för öppenhet I. Det som resultaten förmodligen säger är att pressfrihet och *god efterlevnad av konstitutionellt reglerad*¹⁹ tillgång till information och yttrandefrihet är det som bäst kan förklara och reducera graden av korruption. Anledningen till att lagstiftning skrivs generellt och inte specifikt för media beror på att både indexet öppenhet I och öppenhet IV förmodligen hade sett annorlunda ut om lagstiftningen för medborgare hade inkluderat en undersökning om vad som sker i praktiken i respektive land. Rose-Ackerman stödjer det resonemanget när hon kommer fram till att vikten av att regler står i en konstitution är att konstitutionellt reglerat är en förutsättning för att reglerna skall kunna efterlevas, men att det inte innebär med automatik att lagen efterföljs (Rose-Ackerman, 1999:152f). Eftersom ingen mätning inkluderar om medborgarnas rättigheter om lagstiftat om tillgång till information och yttrandefrihet efterlevs så finns endast belägg för att det är pressfrihet och lagar och regleringar för media som är det bästa sättet att mäta öppenhet på.

Den stora skillnaden av förklaringskraften för öppenhet IV mellan RSF och FH (7 % respektive 24 %) samt den stora skillnaden i förklaringskraften mellan RSF och FH:s resultat vad gäller öppenhet II ger indikationer på att det skiljer sig mellan RSF:s och FH:s mätningar av pressfrihet. Det som skiljer sig som sannolikt kan resultera i att testet för FH ger öppenhet större förklaringskrafter och större b-koefficienter är att de inkluderar ekonomiska influenser

¹⁹ Med god efterlevnad av det som står lagstiftat åsyftas att det som står i en konstitution verkligen fungerar i praktiken som att exempelvis media kan ställa de som förhindrar publicering inför rätta utan att därefter behöva vara rädd för repressalier.

som kan påverka media.²⁰ Inkluderat i den indikatorn finns undersökningar om huruvida staten eller privata entreprenörer genom ekonomiska påtryckningar indirekt kan kontrollera media. Media blir på det viset beroende av staten då media inte har möjligheten att kvarleva i brist på finansiella resurser. Staten kan på det viset kontrollera den offentliga marknadsföringen och andra finansiella relationer (Freedom House, 2000).

Det skiljer sig också mellan korruptionsindexen. Världsbankens index har högre värden och förklaringskrafter än Transparency Internationals korruptionsindex. Det som skiljer sig mellan mätningarna är för det första att intervjuerna i Världsbankens index inte enbart inkluderar experter och affärsmän utan även medborgare i de respektive länderna. Inkluderingen av medborgare i intervjuerna skulle kunna bidra med att ett mer helhetsperspektiv kommer med. Världsbanken har också markant fler respondentsvar av intervjuerna. Antalet svar kan ha betydelse eftersom svaren kan säkerställas och nyanseras på ett betydligt bättre sätt (Kaufmann m fl 2003, Lambsdorff, 2003). Slutligen använder sig Världsbanken, utöver intervjuer, av andra tillvägagångssätt som rapporter och dokument när de skall sammanställa sitt index (Kaufmann m fl, 2003). Det tenderar således som att Världsbanken har den mest valida mätningen av korruption. Det innebär följaktligen att den mest valida mätningen ger de starkaste sambanden mellan öppenhet och korruption. Spridningsdiagrammet i appendix B åskådliggör det negativa sambandet mellan öppenhet och korruption, men det visar också på att öppenhet inte har förmågan att förklara allt. Det är ett flertal länder som påvisar en hög grad av öppenhet samtidigt som de har en hög grad av korruption.

4:2 Sambandet under kontroll

I det kommande avsnittet kommer det att framgå om det finns ett samband mellan öppenhet och korruption eller om det är någon s k tredje sortens yttre kontrollvariabel som är den egentliga orsaken.²¹ Om det visar sig att det finns ett samband, som beror på att öppenhet kan förklara och reducera korruption, kommer studien att gå vidare med att försöka förklara hur viktigt det är med öppenhet för att förklara och reducera graden av korruption. Resultaten kommer att endast baseras på öppenhet III eftersom det i den bivariata analysen framkom att den mätningen var den som kan förklara och reducera korruption på bästa tänkbara sätt.²²

²⁰ Det berördes i avsnittet om operationaliseringarna.

²¹ Valet av kontrollvariablerna beror på att de är teoretiskt relevanta (Rosenberg, 1968:38).

²² I den långa uppsatsversionen baseras även den multipla analysen på öppenhet II. För information om dess resultat hänvisar jag till den ursprungliga uppsatsen.

4:2:1 Öppenhet III

De kommande resultaten baseras på Öppenhet III. Modellen redovisar bivariata samband av två mätningarna av den beroende variabeln korruption. Därutöver redovisas sambandet mellan öppenhet och korruption under kontroll för s k tredje sortens yttre kontrollvariabler och variabeln demokrati.

Tabell 4:2 Betydelsen av Öppenhet III för att kunna förklara och reducera graden av korruption i förhållande till de övriga faktorerna (bivariata och multivariata ostandardiserade regressionskoefficienter och andel förklarad varians).

	Transparency Internationals korruptionsindex			Världsbankens korruptionsindex		
	Bivariat	Öppenhet RSF	Öppenhet FH	Bivariat	Öppenhet RSF	Öppenhet FH
Öppenhet RSF	-.62***	-.12		-.87***	-.33***	
Öppenhet FH	-.69***		-.17**	-.92***		-.35***
Utveckling	-.72***	-.29***	-.27***	-.83***	-.24***	-.21**
Rättssäkerhet	-.56***	-.32***	-.30***	-.69***	-.42***	-.39***
NGO's	-.61***	-.18**	-.17**	-.75***	-.20**	-.20**
Demokrati	-.32***	-.07*	-.05	-.42***	-.08*	-.07
Konstant		11.21	11.10		13.77	13.12
Justerad R ²		.73	.74		.73	.73
Antal länder	109	109	109	109	109	109

* p < .10; ** p < .05; *** p < .01

Kommentar: Öppenhet baseras på indexet Öppenhet III. Utveckling, rättssäkerhet och NGO's är yttre kontrollvariabler. Demokrativariabeln skall ses som en oberoende variabel. För ytterligare information om de olika variablerna se kapitel 3:3. Samtliga variabler är graderade på en skala från 0-10. 0 betyder mycket låg grad av något och 10 mycket hög grad av något. Antalet länder som är inkluderade är 109. Länderna Paraguay och Singapore är exkluderade pga extrema värden i ett eller flera index. Materialet är insamlat från Transparency International, Världsbanken, FH, RSF och UNDP.

Den här modellen visar att öppenhet III är signifikant för samtliga med undantag för öppenhet som baseras på RSF mot Transparency International. Öppenhet visar koefficienter på -.17, -.33 och -.35. Öppenhet III har följaktligen en egen förklaringskraft. Koefficienterna minskar dock. FH:s koefficienter minskar med 75 % i mätningen mot Transparency Internationals index och med 62 % i mätningen mot Världsbankens index. RSF:s koefficienter minskar med 62 % i sin mätning mot Världsbanken. Vi får därför konstatera att öppenhet inte fullt ut skall härledas till utvecklingsnivån, rättssäkerheten och NGO's, men att sambandet till viss del måste härledas till dem. En hög grad av pressfrihet samtidigt som media vet att lagstiftningen gällande deras rättigheter om att få informera och yttra sig efterlevs är betydelsefullt för att kunna förklara och reducera graden av korruption. Öppenhet III är den faktor, efter rättssäkerheten, som är mest betydande. Dock uppvisar öppenhet på den lägsta effekten vid testet mot Transparency International (tillsammans med NGO's), men vid de andra två ligger öppenhet III betydligt högre effekter än utvecklingen och NGO's. I jämförelse med

demokratien påvisar öppenhet III större negativa effekter vid samtliga test eftersom demokrativariabeln visar på icke eller mycket svagt signifikanta koefficienter. Följaktligen finns inte möjligheten att dra några större slutsatser om demokratins möjlighet att förklara graden av korruption.

Analysen som baseras på öppenhet II i den ursprungliga uppsatsen visar på lägre koefficienter (-.16, -.25, -.30) än öppenhet III.²³ Därför kan det konstateras att den röda tråd som uppkommit från de bivariata analyserna till de multipla analyserna om att pressfrihet och konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet (som också följs i praktiken) är den bästa mätningen av öppenhet. Resultaten har dock, som tidigare nämnts, endast belegg för att det är pressfrihet och lagar och regleringar för media som är det bästa sättet att mäta öppenhet på. Resultaten stödjer det som i stort sett samtliga forskare kommit fram till angående vikten av en kombination av pressfrihet och konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet (ex. Rose-Ackerman, 1999, Paatii m fl, 1999).

Rättssäkerheten, som inkluderar juridisk opartiskhet och att det efterföljs, uppvisar de högsta effekterna vid samtliga analyser. Lägg där till att öppenhet III, som inkluderar lagstiftning för medias rättigheter att yttra sig och att det efterlevs, påvisar i de flesta test de näst högsta negativa effekterna. Det verkar således som att ett fungerande rättväsen är viktigt för att kunna förklara och reducera graden av korruption, oavsett om det avser tillgång till information och yttrandefrihet för media eller om det avser ett opartiskt rättsväsende generellt.

Vi bör förespråka öppenhet III eftersom den här modellen påvisar klara förväntade minskningar av korruption när vi ökar öppenhet. En ökning med 5 grader av öppenhet ger en minskning av korruptionsgraden på .85 (-.17*5) vid testet som baseras på FH och Transparency International samt 1.75 (-.35*5) för testet baserat på FH och Världsbanken. För Turkiet skulle deras 69:e plats bli en 46:e plats ($6.9 - .85 = 6.05$).²⁴ Haiti skulle gå från en 96:e plats till en 60:e plats ($9.11 - 1.75 = 7.36$).²⁵ En mätning av öppenhet som baseras på pressfrihet tillsammans med lagstiftat för media genererar att länder kan förändra sin position på respektive korruptionsindex betydligt. Även om vi inte kan prata om öppenhet III som någon fundamental faktor så har det visat sig att öppenhet III är en av de viktigaste förklaringsfaktorerna för att kunna förklara och reducera graden av korruption. Förklaringskraften för den här modellen påvisar värden på 73 och 74 procent, vilket även

²³ Det är samma signifikansnivåer som för öppenhet III. Se ursprunglig uppsats för mer information.

²⁴ Transparency Internationals index.

²⁵ Världsbankens index.

mätningen för öppenhet II gjorde i den ursprungliga versionen av uppsatsen. De lika förklaringskrafterna stärker resultaten att det är runt de förklaringskrafterna öppenhet ligger.

5. Interaktionseffekter

I de kommande avsnitten kommer vi att förhoppningsvis kunna få mer nyanserade svar av de resultat som framkommit i de tidigare analyserna. Det här kapitlet är inkluderat för att utgöra ett komplement till de två tidigare delarna där vi fick svar på frågorna om det finns ett samband och hur betydelsefullt det är med öppenhet i jämförelse med de faktorer som påvisats som viktiga i tidigare forskning. De variabler som nu förs in antas interagera med sambandet mellan öppenhet och korruption.²⁶

5:1 Öppenhet och demokrati

Vi såg i de tidigare resultaten att demokrati uppvisade på mycket svagt eller icke signifikanta värden. Det gjorde att vi inte kunde uttala oss om demokrati kan förklara graden av korruption eller inte. Demokratifrågan har dock varit en av de mest forskade förklaringarna till graden av korruption, även om forskningen i dag visar att den inte är den mest betydelsefulla (Sandholtz & Koetzle, 2000:41). Därför kan jag inte släppa tanken på att demokrati på något sätt borde ha en funktion när vi pratar om öppenhet och korruption.

Tänkarna för mig till frågan om det kan vara så att demokrati samvarierar med sambandet mellan öppenhet och korruption. Jag skall förtydliga den tankegången. Enligt Rose-Ackerman kan demokratin begränsa korruption om den ger medborgarna möjligheten att utföra kritik (Rose-Ackerman, 1999:126). Vidare menar hon att media endast kan spela en begränsad roll som informationskälla till medborgarna i diktaturer eftersom den kontrolleras av diktatorn (Rose-Ackerman, 1999:166f). Därutöver har förmodligen inte de nyetablerade demokratierna kommit lika långt med ett informationssamhälle i jämförelse med länder som under många år varit demokratiska. Sandholtz och Koetzle menar att i etablerade demokratier är medborgarna mer mottagliga för debatter, information och rapporter (Sandholtz & Koetzle, 2000:39). Det borde innebära att öppenhet har en större möjlighet att påverka i länder som varit demokratiska under en längre tid i jämförelse med autokratier/diktaturer eller i länder som nyligen blivit demokratiska. Därför är frågan *om demokrati interagerar med det ursprungliga sambandet mellan öppenhet och korruption?*

Demokrati mäts här på samma sätt som när variabeln var inkluderad som en oberoende variabel (se avsnitt 3:3:4). Demokrativariabeln multipliceras med öppenhetsvariabeln för att

²⁶ Se appendix B för illustration.

kunna utgöra en interaktionsvariabel. Variabeln kommer att betecknas som öppenhet*demokrati.

5:2 Öppenhet och utbildning

Utbildningsnivån i länder är förmodligen en faktor som kan ge oss mer precisa svar på under vilka förhållanden som öppenhet kan påverka korruption. Länder som har en hög utbildningsnivå bland medborgarna bör också ha lättare att ta till sig informationen och de bör också ha lättare att anställa fler journalister eftersom antalet utbildade är fler än i länder med en låg utbildningsnivå.

Rose-Ackerman menar att det skiljer sig hur media kan påverka och fungera beroende på hur utbildningsnivån ser ut. I vissa länder kan media endast spela en begränsad roll på grund av låg utbildningsnivå. I de länderna har medborgarna ofta svårt att veta vad de skall förvänta sig av sina makthavare och många har svårt att ta till sig informationen som media ger. Det beror på att de i många fall helt enkelt inte har kunskapen att läsa. Därutöver finns de som har en baskunskap. Kunskapen räcker ofta inte till ändå eftersom den är för låg för att kunna ta till sig de mer svårförståliga texterna som det ofta handlar om när det gäller exempelvis politiska beslut eller procedurer. I länder som har en hög utbildningsnivå finns mer inlärt att diskutera, ifrågasätta och att ta till sig information och det finns generellt en högre standard i att förstå mer komplexa texter (Rose-Ackerman, 1999:77). Å andra sidan menar Rose-Ackerman att media spelar en viktig roll i samhället trots begränsningarna i länder med mycket låg och låg utbildningsnivå. Kunskapen som finns bland vissa av medborgarna gör att informationen ändå har möjligheten att komma fram eftersom medborgare med kunskapen kan förmedla informationen till de övriga (Rose-Ackerman, 1999:77f). Forskningen om utbildning i förhållande till korruption har inte studerats så mycket. Kaufmann menar att utbildningsfaktorn har glömts bort i diskussionen om korruption (Kaufmann, 1997:5). Jag vill med utbildning pröva empiriskt under vilka omständigheter som sambandet mellan öppenhet och korruption fungerar bättre eller sämre. *Frågan är om utbildningsnivån påverkar sambandet mellan öppenhet och korruption?*

5:2:1 Operationalisering av utbildning

Utbildningsvariabeln är ett index som inkluderar vuxen läs- och skrivkunnighet och skolgång. Skolgången börjar vid förskolan och sträcker sig upp till universitetsnivå. Indexet kommer från UNDP (UNDP, 2002). Utbildningsindexet multipliceras med öppenhetsindexet för att kunna utgöra en interaktionsvariabel. Med hjälp av variabeln kan svaret på under vilka villkor sambandet mellan öppenhet och korruption förekommer respektive inte förekommer (Magne

Holme, Krohn Solvang, 1997:297). Variabeln kommer att betecknas som öppenhet*utbildning.

5:3 Öppenhet och transnationella affärskulturer

Om vi fortsätter i sökandet efter mer precisa svar på var öppenhet kan förklara graden av korruption kan det vara intressant att se var öppenhet mer specifikt geografiskt har en större möjlighet att förklara och reducera graden av korruption.

I dag finns det ingen forskning som kan påvisa att det geografiska i sig kan förklara graden av korruption utan korruption är något som uppstår i samtliga regimer oavsett geografiskt beläget (Kaufmann, april 2004).

När forskare talar om geografiska skillnader av synen på korruption så menar man i stället att de olika synerna beror på olika kulturella och strukturella normer som finns. De kulturella förklaringarna av korruption börjar oftast med att vissa beteenden betraktas annorlunda i olika länder eller i olika världsdelar, vilket gör att synen och utövning av korruption kan variera. Politiska ledare som hjälper vänner, familjemedlemmar och gynnar vissa företag kan anses lovvärda i vissa länder samtidigt som de skulle anses som korrupta i andra (Rose-Ackerman, 1999:5).

Förklaringsfaktorer som utvecklingsnivå, rättssäkerhet, NGO's och öppenhet kan ge oss vägledning över vilka länder geografiskt som har en lägre respektive högre grad av korruption. Det beror på att vi kan särskilja länderna utifrån de olika faktorerna. Det är inte de ovan nämnda faktorerna som åsyftas här. I stället åsyftas att öppenhet bör ha en högre effekt på korruptionsgraden i länder som anammat en mer transnationell affärskultur. För att bli än mer specifik så har jag en hypotes om att öppenhet kommer att ha en större effekt i OECD-länderna än i andra länder. Det grundar sig på att länder som integrerats mer i världsekonomin har anammat mer transnationella normer, vilket resulterat i en mer mottaglighet för öppenhet. Frankrikes integration i världsekonomin på 1980-talet resulterade i att många korruptionsskandaler uppdagades (Sandholtz & Koetzle, 2000:40). Vidare, de länder som ingår i transnationella affärer har också oftast tagit efter en viss transnationell affärskultur som inkluderar ett visst sätt att klä sig och bete sig, men också vissa standarder för hur man skall se på korrupta gärningar. Standarderna kan ses som framförallt baserade på västerländska normer som inkluderar en bred variation på korrupta handlingar som t ex mutor, utpressning, nepotism (LeVine, 1989:689). Å andra sidan skulle man kunna hävda att det finns stora skillnader på vad öppenhet kan göra i Sverige i jämförelse med Storbritannien. Sverige är exempelvis ett av världens mest liberala när det kommer till offentlig tillgång av information och dokument. Medborgare behöver inte identifiera sig eller förklara orsaken till varför de gör

en förfrågan om ett dokument. I viss utsträckning kan man tala om en svensk kultur som ett öppet statsskick, vilket skiljer sig stort i jämförelse med exempelvis Storbritanniens kultur som föredrar sekretess (Davis, 1999). Det finns naturligtvis alltid skillnader mellan och inom olika världsdelar. I den här studien är dock det viktiga att kunna dra generella slutsatser. Därför är de geografiska indelningarna baserade på mer generella likheter som framkommit i forskningen av korruption.

Från den förda diskussionen har en hypotes uppkommit som lyder att *öppenhet har en större effekt i OECD länderna än i de övriga geografiska kategorierna.*

5:3:1 Operationalisering av transnationella affärskulturer

Den geografiska variabeln kommer att användas som en interaktionsvariabel. Länderna är kategoriserade i sex grupper. Grupperna är Afrika, Asien, Mellanöstern, OECD-länderna, Syd- och Latinamerika samt Östeuropa. Valet av grupperna baseras på att jag vill att länderna skall vara så lika som möjligt i form av kultur. Länder som Australien och Nya Zeeland anser jag exempelvis vara mer lika OECD-länderna än en grupp Asien/Oceanien. Jag är dock medveten om att det exempelvis kan skilja sig inom de olika grupperna. I vissa geografiska indelningar som Världsbanken och FN gör separeras exempelvis de afrikanska länderna i form av Nordafrika och Sub-Sahara eller Ostasien och södra Asien. Jag anser dock att mitt val av kategorisering uppfyller de mål som krävs för att kunna besvara hypotesen som uppkom utifrån de teoretiska resonemang som förts. Kategorierna baseras därför på likheter i form av transnationella affärskulturer.

Den kategoriserade variabeln är gjord som dummy-variabler. Då jag har sex kategorier behövs fem dummyvariabler eftersom man i en multipel regressionsanalys alltid utelämnar en kategori som en referenskategori. Det är den som de övriga jämförs med. Jag har valt att ha OECD-länderna som referenskategori. Det finns inga egentliga krav på vilken man skall välja förutom att observationerna inte bör vara för få (Djurfeldt, Larsson, Stjärnhagen, 2003:340). Det är inte så stor skillnad mellan antalet observationer i mina kategorier, vilket gör att jag kunde ha valt i stort sett vilken som. Valet att ändå använda OECD-länderna grundar sig på att det känns mer logiskt eftersom jag har ett antagande om att öppenhet har en större möjlighet att förklara och reducera graden av korruption i de länderna i jämförelse med de andra. Samtliga dummyvariabler (ej OECD-länderna) multipliceras med öppenhetsindexet som sedan utgör interaktionsvariablerna.

6. Resultat av interaktionseffekter

När det nu har redogjorts för vilka sätt de olika faktorerna kan tänkas interagera är det dags att se till resultaten. I de tidigare multipla analyserna framkom att öppenhet är betydelsefullt för att förklara och reducera graden av korruption. De kommande resultaten kommer att kunna ge oss information om det finns en extra effekt av öppenhet i länder som har en hög grad av demokratisk konsolidering, hög utbildningsgrad eller i OECD-länder. Möjligheten finns dock att resultaten säger oss att så inte är fallet.

6:1 Öppenhet och demokrati

Tabellen redogör för hur variabeln öppenhet och variabeln öppenhet*demokrati förhåller sig till korruption under kontroll för de övriga variablerna. Valet av att exkludera den enskilda variabeln demokrati i modellen beror på att den inte har kunnat påvisa några signifikanta värden eller som vid ett fåtal fall, mycket svagt signifikanta värden. Exkluderingen kan därför inte påverka signifikansnivåerna i den här modellen av interaktionsvariabeln.

Tabell 6.1 Interaktionseffekter mellan öppenhet och demokrati på korruption (ostandardiserade b-koefficienter och andel förklarad varians).

	Transparency Internationals korruptionsindex		Världsbankens korruptionsindex	
	Öppenhet RSF	Öppenhet FH	Öppenhet RSF	Öppenhet FH
Öppenhet RSF	-.04		-.24**	
Öppenhet FH		-.01		-.19
Utveckling	-.28***	-.25***	-.22**	-.19**
Rättssäkerhet	-.31***	-.31***	-.41***	-.39***
NGO's	-.16**	-.14**	-.18**	-.16**
Öppenhet*Demokrati RSF	-.15**		-.16**	
Öppenhet*Demokrati FH		-.21**		-.23**
Konstant	10.66***	10.39***	13.20***	12.39***
Justerad R ²	.74	.75	.73	.74
Antal länder	109	109	109	109

*p<.10, **p<.05, ***p<.01

Kommentar: Utveckling, rättssäkerhet och NGO's är yttre kontrollvariabler. För ytterligare information om de olika variablerna se kapitel 3:3. Variabeln öppenhet baseras på pressfrihet och lagar och regleringar för media. Öppenhet*demokrati är en interaktionseffekt. Samtliga variabler är konstruerade till en skala som går från 0-10. 0 betyder mycket lågt av något och 10 mycket högt av något. Materialet är insamlat från Transparency International, Världsbanken, FH, RSF och UNDP. Antalet länder som är inkluderade är 109.

I tre test påvisar öppenhet inga signifikanta värden. Resultaten för de säger att möjligheten att förklara och reducera graden av korruption görs bäst om graden av öppenhet ökar samtidigt

som graden av demokratisk konsolidering ökar (ex. -.21). Variabeln öppenhet har således ingen egen förklaringskraft. Resultaten visar på komplexiteten med att finna faktorer som kan förklara graden av korruption. I de tidigare multipla analyserna framkom att öppenhet har en betydelse för att kunna förklara korruptionsgraden i länder. Här å andra sidan framkommer att öppenhet inte har någon egen effekt utan skall ses som en faktor som behöver en ökning av demokratisk konsolidering för att kunna förklara korruption.

De icke signifikanta värden för öppenhet beror förmodligen på att öppenhet som separat förklaringsfaktor konkurreras ut av interaktionsvariabeln öppenhet*demokrati. Det kanske egentligen inte är uppseendeväckande eftersom öppenhet och demokrati är mycket närliggande begrepp och samspelar förmodligen därför mycket bra.

Resultaten blir än mer komplexa om vi ser till testet mot Världsbankens korruptionsindex när pressfrihet baseras på RSF. Resultaten säger att demokrati interagerar med sambandet mellan öppenhet och korruption (-.16) och det under kontroll för de andra yttre förklaringsfaktorerna. Variabeln öppenhet är också signifikant, vilket säger att öppenhet har en extra effekt i länder som har en högre grad av demokratisk konsolidering än de som inte har det. Skillnaden mellan de tre resultat som visar på icke signifikanta värden för variabeln öppenhet och det test som visar på signifikant värde är således att det finns en extra effekt i testet för RSF mot Världsbanken, vilket det inte gör i de andra tre.

Eftersom tre av fyra test visar att öppenhet behöver en ökning av demokratisk konsolidering ger det tydliga indikationer på att en kombination av ökad öppenhet tillsammans med ökad demokratisk konsolidering är det som behövs för att förklara och reducera graden av korruption. Öppenhet som eget verktyg för att förklara och reducera graden av korruption fungerar således inte. Resultaten visar också på att demokrati fungerar bättre (eftersom demokrati uppvisade på svaga eller icke signifikanta värden tidigare) när demokrati får hjälp av öppenhet.

Skall då resultaten från de tidigare multipla analyserna förkastas? Nej. Öppenhet påvisade kvarvarande effekt under kontroll för de andra faktorerna i de tidigare multipla analyserna och stod sig dessutom bra i jämförelse med de andra. Därutöver har öppenhet fortfarande en effekt i de tre test som visar på att öppenhet separat inte har någon signifikans. Skillnaden är att öppenhet behöver en ökning av graden av demokratisk konsolidering för att förklara korruptionsgraden i länder. Öppenhetens behov av en ökning av demokratisk konsolidering visar dock på begränsningarna som öppenhet har för att förklara och reducera graden av korruption. Begränsningarna ligger i att länder har olika möjligheter att öka sin demokratiska konsolidering. Länder som exempelvis Sverige och Australien har förmodligen

betydligt bättre förutsättningar att öka sin demokratiska konsolidering i jämförelse med exempelvis länder som Vietnam och Yemen. Det ger indikationer på att öppenhet är ett verktyg som fungerar bättre i Sverige än i Vietnam för att förklara och reducera graden av korruption eftersom Sverige har en större möjlighet att öka sin demokratiska konsolidering. Det beror inte på att öppenhet som enskild faktor fungerar bättre där utan för att Sverige har en högre grad av demokratisk konsolidering.

6:2 Öppenhet och utbildning

Tabellen åskådliggör resultat om en eventuell interaktion mellan öppenhet och utbildning på korruption under kontroll för de övriga variablerna. I modellen finns en separat utbildningsvariabel inkluderad. Anledningen är att det annars finns en möjlighet till fel slutsatsdragningar.²⁷ Demokrativariabeln är exkluderad eftersom den som separat variabel inte påvisade några signifikanta värden eller mycket svagt signifikanta värden i de tidigare multipla analyserna.

Tabell 6.2 Interaktionseffekter mellan öppenhet och utbildning på korruption (ostandardiserade b-koefficienter och andel förklarad varians).

	Transparency Internationals korruptionsindex		Världsbankens korruptionsindex	
	Öppenhet RSF	Öppenhet FH	Öppenhet RSF	Öppenhet FH
Öppenhet RSF	.25		.22	
Öppenhet FH		.34		.39
Utveckling	-.30***	-.29**	-.34***	-.31***
Rättssäkerhet	-.29***	-.26***	-.37***	-.33***
NGO's	-.18**	-.17	-.19***	-.13
Utbildning	.42	.46**	.73	.76***
Öppenhet*Utbildning RSF	-.59		-.88**	
Öppenhet*Utbildning FH		-.73**		-1.14***
Konstant	8.21***	7.76***	9.09***	8.02***
Justerad R ²	.73	.75	.73	.75
Antal länder	109	109	109	109

*p<.10, **p<.05, ***p<.01

Kommentar: Utveckling, rättssäkerhet och NGO's är yttre kontrollvariabler. För ytterligare information om de olika variablerna se kapitel 3:3. Variabeln öppenhet baseras på pressfrihet & lagar och regleringar för media. Öppenhet*Utbildning är en interaktionseffekt. Samtliga variabler är konstruerade till en skala som går från 0-10. 0 betyder mycket lågt av något och 10 mycket högt av något. Materialet är insamlat från Transparency International, Världsbanken, FH, RSF och UNDP. Antalet länder som är inkluderade är 109.

²⁷ Fel slutsatser skulle kunna dras om utbildning exkluderats eftersom den kan ha en egen effekt. Interaktionsvariabeln skulle kunna få signifikanta värden om den inte är inkluderad som den egentligen inte skall ha.

Samtliga analyser visar på icke signifikanta värden för öppenhet. Ett test påvisar dessutom icke signifikanta värden för både öppenhet och interaktionsvariabeln. Det går således inte att uttala sig om någon effekt för öppenhet eller öppenhet i kombination med utbildning för att kunna förklara graden av korruption.

För tre test finner vi att interaktionsvariabeln är signifikant (-.73, -.88, -1.14). Resultaten säger att möjligheten att förklara och reducera graden av korruption görs bäst om graden av öppenhet ökar samtidigt som graden av utbildningsnivån ökar. Däremot kan vi inte säga att öppenhet har en egen effekt för att kunna förklara graden av korruption eftersom öppenhet inte är signifikant. Det innebär att för att öppenhet skall kunna förklara graden av korruption så måste också utbildningsnivån öka. Utbildningsnivån interagerar således inte med sambandet mellan öppenhet och korruption. I stället visar resultaten på att det behövs en kombination av faktorerna. Det innebär att vi generellt kan säga att länder som har hög grad av öppenhet samtidigt som utbildningsnivån är hög också har en lägre grad av korruption. I praktiken innebär öppenhetens behov av hög utbildningsgrad att öppenhet är ett verktyg som fungerar bättre i länder som exempelvis Sverige och Australien än i länder som Kuwait och Yemen för att förklara och reducera graden av korruption. Det beror inte på att öppenhet som separat verktyg fungerar bättre utan för att Sverige och Australien har en högre utbildningsnivå än Kuwait och Yemen.

Vi skall inte ta bort betydelsen av öppenhet eftersom resultaten i de tidigare multipla analyserna visade på att öppenhet har en betydelse. Resultaten i den här modellen säger att öppenhet har en effekt. Skillnaden är, i jämförelse med de tidigare multipla analyserna, att resultaten visar på att öppenhet behöver utbildning för att kunna förklara korruptionsgraden i länder. Vi kan dock inte bortse från att den här modellen (likt interaktionen med demokrati) visar på komplexiteten med att förklara graden av korruption i länder.

De icke signifikanta värden för öppenhet beror förmodligen på att öppenhet som separat förklaringsfaktor konkurreras ut av interaktionsvariabeln öppenhet*utbildning. Det är förmodligen inte uppseendeväckande eftersom öppenhet i kombination med utbildning borde få ut mer tillsammans än öppenhet som enskild faktor. Jag skall förtydliga det. Rose-Ackerman fann motstridiga resultat i sin studie angående förhållandet mellan öppenhet, utbildning och korruption. Dels så fann hon att media kan informera och ifrågasätta även i länder som har låg utbildningsnivå eftersom medborgare med kunskapen kan sprida den vidare (Rose-Ackerman, 1999:165). Hon fann dock tydligare indikationer på att media ofta är mycket begränsade i länder med låg utbildningsnivå eftersom medborgarnas kunskapsnivå generellt är mycket låg. Media har därför svårt att få respons från medborgarna på vad de

informerar om (Rose-Ackerman, 1999:166). Därför är det naturligt att länder med en kombination av hög öppenhet och hög utbildningsnivå också har en lägre korruptionsgrad än länder som exempelvis endast har en hög grad av en av faktorerna.

En hög grad av öppenhet samtidigt med en hög utbildningsnivå kan förmodligen på det viset ge en högre kraft mot korruptionen än vad endast öppenhet kan. Därför visar även resultaten här (likt interaktionen med demokrati) på begränsningarna som öppenhet har och på behovet av en ökning av utbildningsgraden.

6:3 Öppenhet och transnationella affärskulturer

Det skall nu redogöras för om det skiljer sig geografiskt var öppenhet har som störst möjlighet att förklara och reducera graden av korruption. Som det diskuterades i det teoretiska avsnittet borde vi kunna urskilja skillnader geografiskt på grund av att OECD-länderna har anammat en mer transnationell affärskultur.

Tabell 6.3 Interaktionseffekter mellan öppenhet och transnationella affärskulturer på korruption (ostandardiserade b-koefficienter och andel förklarad varians).

	Transparency Internationals korruptionsindex		Världsbankens korruptionsindex	
	Öppenhet RSF	Öppenhet FH	Öppenhet RSF	Öppenhet FH
Öppenhet RSF	-.35***		-.49***	
Öppenhet FH		-.38***		-.49***
Utveckling	-.52***	-.44***	-.64***	-.52***
Rättssäkerhet	-.18***	-.16***	-.28***	-.25***
NGO's	.02	-.01	.02	-.01
Afrika*Öppenhet RSF	-.04		-.11	
Afrika*Öppenhet FH		.07		-.06
Asien*Öppenhet RSF	.22***		.19**	
Asien*Öppenhet FH		.27***		.26**
Syd och Latinamerika*Öppenhet RSF	.20***		.17***	
Syd och Latinamerika*Öppenhet FH		.24***		.20**
Mellanöstern*Öppenhet RSF	.18***		.24***	
Mellanöstern*Öppenhet FH		.18***		.28**
Östeuropa*Öppenhet RSF	.27***		.21***	
Östeuropa*Öppenhet FH		.29***		.28***
Konstant	11.62***	11.29***	14.85***	14.34***
Justerad R ²	.81	.81	.80	.79
Antal länder	109	109	109	109

*p<.10, **p<.05, ***p<.01

Kommentar: Utveckling, rättssäkerhet och NGO's är yttre kontrollvariabler. För ytterligare information se kapitel 3:3. Variabeln öppenhet baseras på pressfrihet, lagar och regleringar för media. Samtliga geografiska indelningar är dummyvariabler där OECD-länderna utgör referenspunkt. Övriga variabler går på en skala från 0-10. 0 betyder mycket lågt av något och 10 mycket högt av något. Materialet är insamlat från Transparency International, Världsbanken, Freedom House, RSF och FN. Antalet länder som är inkluderade är 109.

I den här analysen kan vi utgå från fyra kombinationer. Resultaten för testet mot Transparency International visar att öppenhet har en effekt på $-.35$ respektive $-.38$ i OECD-länderna. Effekten för öppenhet i testet mot Världsbanken visar på betydligt högre b-koefficienter ($-.49$). Med hjälp av dessa resultat skall nu de övriga geografiska områdenas effekter redogöras. Det kommer då att åskådliggöras var sambandet mellan öppenhet och korruption är som starkast.

Öppenhet har en mindre effekt i samtliga geografiska regioner, bortsett från Afrika som det kommer en diskussion om nedan, än i OECD-länderna. Det gäller oavsett pressfrihetsindex och korruptionsindex. Effektskillnaderna ökar när analysen baseras på Världsbankens korruptionsindex, vilket följer tidigare analyser i studien. För Östeuropa ökar effektskillnaden markant. Mot Transparency International är inte effektskillnaden så stor gentemot OECD-länderna, men mot Världsbanken ligger Östeuropa närmare de övriga regionernas värden (ex. $-.38 + .29 = -.09$ & $-.49 + .28 = -.21$). För Mellanöstern minskar dock effektskillnaden vid analysen mot Världsbanken i jämförelse mot Transparency International (ex. $-.38 + .18 = -.56$ mot Transparency International & $-.49 + .28 = -.21$ mot Världsbanken). De redogjorda resultaten stödjer hypotesen om att öppenhet har en högre effekt i OECD-länderna än i de andra geografiska regionerna, med Afrika som undantag, oavsett pressfrihetsindex och korruptionsindex. Låt oss återgå till Afrika. Det går inte att säga att öppenhet har en större effekt i OECD-länderna än i de afrikanska länderna, oavsett mätning, eftersom det inte påvisas några signifikanta värden för Afrika. Resultaten bör diskuteras eftersom det kan tyckas otänkbart att Afrika skulle utmärka sig i jämförelse med de andra geografiska regionerna. Det har konstaterats i de tidigare resultaten och i de teoretiska avsnitten att en fungerande pressfrihet och lagstiftning kräver att media är och får agera oberoende och att det som står lagstiftat också efterlevs. I länder som Zimbabwe och Angola är det mycket svårt att bedriva oberoende journalistiskt arbete. De flesta större media är ägda av staten, även om oberoende veckotidningar har ökat något. Officiellt garanteras pressfrihet, men i praktiken lever media under hård statlig kontroll, vilket tvingar media till självcensur. Det kan jämföras med exempelvis Australien och Norge där de flesta media anser sig som oberoende (Utrikespolitiska institutet, 2004). Det finns fler exempel som påvisar att öppenhet bör ha en större effekt i OECD-länderna än i de afrikanska länderna.

Jag har valt att se om Afrika har en större variation i öppenhetsvariabeln än övriga världsdelar för att se om det är något eller några länder som sticker ut avsevärt och som därmed skulle kunna påverka resultatet (s k outliers). Det går dock inte att säga att Afrika urskiljer sig gentemot de andra länderna, vilket säger oss att det inte kan vara en orsak. Inte

heller bör det vara ett signifikans problem då Afrika påvisar markanta skillnader på sina värden gentemot de andra. Afrika visar på negativa koefficienter vid tre av fyra tillfällen (ex. - .13) i jämförelse med de övriga världsdelarna som påvisar positiva koefficienter. Det skiljer sig följaktligen alltför mycket för att kunna tala om några signifikansproblem. Kontentan är därför att det inte går att uttala sig om att öppenhet inte har någon större effekt i OECD-länderna än i Afrika.

7. Slutsatser

I inledningen diskuterades det om de fåtal undersökningar som finns om korruption på en mer generell nivå och att vi i dag bör utöka den som ett komplement till de fallstudieundersökningar som finns. Därutöver diskuterades problemet med att institutioner, organisationer och forskare uttalar sig om öppenhet som en viktig faktor för att kunna förklara och reducera korruption när de egentligen inte har några genuina svar på om så är fallet. Jag hävdade att för att vi skall kunna uttala oss om hur betydelsefullt det är med öppenhet måste vi först och främst veta om öppenhet kan förklara graden av korruption. Jag valde därför att bygga den här studien i två huvuddelar och en tredje kompletterande del. Den första delen skulle försöka förklara huruvida öppenhet kan förklara graden av korruption eller inte. Den andra gick sedan vidare med att försöka förklara hur viktigt det är med öppenhet, i förhållande till andra faktorer som anses som betydelsefulla, för att förklara graden av korruption. Den tredje och kompletterande delen har sedan varit inkluderad för att fördjupa kunskapen om öppenhetens betydelse.

Eftersom det finns mycket få studier om korruption av den här karaktären och att det inte finns några undersökningar om hur öppenhet förhåller sig till korruption valde jag att använda mig av två korruptionsindex och basera pressfrihet på två pressfrihetsindex när jag skulle mäta öppenhet. Det har bidragit till att jag med större säkerhet kunnat dra slutsatser och upptäcka skillnader mellan mätningarna (skillnaderna mellan korruptionsindexen och pressfrihetsindexen som uppstod återkommer jag till senare). Jag valde också att mäta öppenhet på fyra olika sätt för att kunna se om det skiljer sig mycket beroende på hur öppenhet mäts.

Vad har då den här studien kommit fram till? I den bivariata analysen framkom att det finns ett negativt samband mellan öppenhet och korruption, dvs ju högre grad av öppenhet ett land har desto mindre grad av korruption har det. Resultaten kunde dock inte svara på om sambandet var skenbart eller inte. Den bivariata analysens styrka ligger i stället i att det

framkom skillnader i mätningarna av öppenhet. Vid en första anblick på resultaten hade det varit enkelt att hävda att pressfrihet och lagar och regleringar för media är det mest effektiva instrumentet för att kunna förklara och reducera graden av korruption. Resultaten sade oss dock något mer. Det som framkom efter en mer noggrann anblick var svagheten av att mäta vad som står i respektive lands konstitution. Svagheten kunde hävdas med hjälp av tidigare forskning. Rose-Ackerman menar att det finns många länder som har restriktiva lagar, men som i praktiken inte följer dem (Rose-Ackerman, 1999:133f). Svagheten med mätningen påverkade resultaten för öppenhet I och öppenhet IV. Det kan argumenteras mot att jag tog med en indikator som endast mäter vad som står i respektive lands konstitution eftersom jag redan i avsnittet om operationaliseringen av öppenhet diskuterade dess svaghet. Motiveringen är att jag ändå anser mig ha mer på fötterna nu än om den inte hade inkluderats. På grund av svagheten med mätningen resonerade jag om att konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för medborgare förmodligen sett annorlunda ut om mätningen inkluderat vad som sker i praktiken. Därför påstod jag att resultaten förmodligen visade på att pressfrihet och god efterlevnad av konstitutionellt reglerad tillgång till information och yttrandefrihet för media och medborgare är det som bäst kan förklara graden av korruption. Jag har dock inga belägg för det. Därför poängterar jag att den mätning av öppenhet som kan förklara och reducera graden av korruption bäst är pressfrihet och lagar och regleringar för media.

Med det konstaterat och med ett funnet negativt samband mellan öppenhet och korruption var frågan om det var ett äkta samband jag funnit eller om sambandet berodde på någon eller några s k tredje sortens kontrollvariabler. Resultaten visade att öppenhet kan förklara och reducera graden av korruption och att det är öppenhet i sig som kan förklara korruptionsgraden. Det fick dock konstateras att den möjlighet som öppenhet har att förklara korruption till viss del måste härledas till utvecklingsnivån, rättssäkerheten och NGO's eftersom effekten av öppenhet minskades med över 50 procent i samtliga analyser. Härledningen till de övriga faktorerna får ses som naturlig. Om vi börjar med utvecklingsnivån. Rose-Ackerman påvisar att ett lands utvecklingsnivå påverkar hur pass hög grad av öppenhet det kan ha. I länder med en låg BNP och kort medellivslängd är möjligheten till fungerande media och konstitutionellt reglerad yttrandefrihet och tillgång till information inte lika stor som i länder med en hög BNP (Rose-Ackerman, 1999, 168f). Jag tror dessutom att fokus förmodligen ligger på andra saker i de fattiga länderna. Det kan vara införskaffning av mat, vatten och bostad. Medborgarnas prioritering på att införskaffa sig information och agera aktivt för att påverka kommer förmodligen därför längre ner, inte för att de egentligen

inte vill utan snarare för att de måste prioritera de elementära saker som ofta är naturliga i länder med en hög BNP. Rose-Ackerman stödjer det när hon påvisar att länder med en hög utvecklingsnivå har, i motsats till de fattigare länderna, större möjligheter att etablera media och tillgång till information eftersom resurser finns i betydligt större utsträckning (Rose-Ackerman, 1999:169f).

Ett liknande resonemang går att föra vad gäller rättssäkerheten. Rättssäkerheten påverkar till viss del hur stor pressfrihet det finns och hur lagstiftningen efterföljs. Finns det i stort sett ingen opartisk rättssäkerhet är det svårt för media att rapportera nyheter. Rädslan för repressalier hindrar många journalister från att rapportera vad som pågår. Finns det ingen opartiskhet i rättsväsendet är möjligheten till att det som finns lagstiftat för media och medborgare inte tillämpas eller i vart fall inte tillämpas på ett korrekt sätt (Rose-Ackerman, 1999:172).

Slutligen, Rose-Ackerman menar att NGO:s kan påverka hur mycket information som finns tillgängligt för medborgarna och att de har möjligheten att ge opartisk information till media. Där inte staten tillhandhåller information till media kan de få det genom NGO:s för att sedan meddela och informera medborgarna. I länder med låg grad av pressfrihet kan NGO:s många gånger vara en start för att börja ifrågasätta och kritisera statens agerande (Rose-Ackerman, 1999:169).

Med ett negativt samband som dessutom visar att öppenhet kan förklara graden av korruption var uppgiften att försöka förklara hur viktigt det är med öppenhet för att förklara och reducera graden av korruption.

Resultaten för öppenhet III visar att öppenhet har betydligt högre negativ effekt än vad utvecklingsnivån och NGO:s har. Demokrati visar på mycket svaga eller icke signifikanta värden och ett resonemang om förmodlig orsak kommer nedan. Rättssäkerheten påvisar de högsta negativa effekterna. I jämförelse med analysen av öppenhet II som finns i den ursprungliga uppsatsen ökar öppenhet sin effekt när lagar och regleringar för media är med. Eftersom öppenhet III ökar sin effekt och att juridisk opartiskhet (rättssäkerhet) påvisar de högsta negativa effekterna kan vi med ganska stor säkerhet säga att oberoende i rättssystemet och att det som står lagstiftat efterlevs är mycket betydelsefullt för att kunna förklara och reducera graden av korruption. Det beror förmodligen på, som Rose-Ackerman påvisat, att en god efterlevnad av det som står lagstiftat och ett oberoende rättväsen innebär att korrupta gärningar inte kan fortgå eller spridas i lika stor utsträckning.

Om exempelvis det som står lagstiftat för media inte efterföljs kommer det att resultera i att de endast publicerar det som makthavare godkänner eftersom media inte har någon möjlighet att yrka på sina rättigheter (Rose-Ackerman, 1999:151ff).

Öppenhet III visar sig vara en mycket viktig faktor, näst störst negativa effekter, för att kunna förklara och reducera graden av korruption. Det som framkom i den bivariata analysen om att pressfrihet och lagar och regleringar för media var det mest effektiva instrumentet för öppenhet att förklara och reducera graden av korruption kan bekräftas efter den multipla analysen. Det får ses som logiskt eftersom en fungerande lagstiftning kan bidra med att exempelvis media kan kräva sina rättigheter om att få publicera information. Förmodligen behöver de inte heller vara lika rädda för repressalier eftersom de inte i lika stor utsträckning styrs av höga makthavare. Det beror på att en fungerande lagstiftning möjliggör en juridisk process mot makthavare som vill förhindra media att trycka information (Paatii, Ofosu-Amaah, Soopramanien & Uprety, 1999:3).

Låt oss återgå till demokrativariabeln som påvisar mycket svaga eller icke signifikanta värden i samtliga analyser, även om inte fokus ligger på de övriga förklaringsfaktorerna i den här studien. Jag anser det dock viktigt att diskutera demokrativariabeln på grund av närheten mellan öppenhet och demokrati och att jag fick justera min operationalisering eftersom jag fick problem med multikollinearitet. Det kan tyckas att demokratin borde kunna förklara lite mer då den mäts över så många år och att länderna på det viset borde ha skapat sig mer av de demokratiska normerna, vilket det diskuterades om i avsnittet om demokrati. Ser man dock till ett land som Indien som fick högsta poäng vid poängsättningen eftersom landet uppfyllde kriteriet demokrati vid båda tidpunkterna kan lite mer klarhet erhållas. Landet har en hög grad av korruption samtidigt som det kommer rapporter om våldtäkter, diskriminering av minoriteter och de mänskliga rättigheterna efterlevs inte (Amnesty International, 2004). Studien som Sandholtz och Koetzle har gjort visar även den att demokrati inte står sig stark i jämförelse med andra faktorer. Variabeln som relaterades till demokratiska år uppvisade på små koefficienter och mycket svag signifikans i förhållande till de övriga faktorerna som prövades mot korruption. Förmodligen är det som Sandholtz och Koetzle poängterar, att demokrati inte är något som med automatik genererar mindre grad av korruption (Sandholtz & Koetzle, 2000:44).

Efter att ha funnit det betydelsefullt med öppenhet ville jag fördjupa kunskapen av dess betydelse i del tre. Det gjorde jag genom att föra in interaktionseffekter i analysen. De första tankarna gick till förhållandet mellan öppenhet och demokrati. Jag kunde inte riktigt släppa tanken på demokratin och valde därför att titta på om det kunde vara så att demokrati

interagerade med sambandet mellan öppenhet och korruption. Därefter ville jag se om utbildning interagerade med sambandet mellan öppenhet och korruption. Slutligen hade jag en hypotes om att öppenhet har en högre effekt i OECD-länderna än i övriga geografiska regioner.

Resultaten gav mycket information. Mer specifikt visar de på komplexiteten med att försöka förklara och reducera graden av korruption. I avsnittet om samband till korruption redogjorde jag för svårigheten med att undersöka förklaringsfaktorers samband till korruption eftersom det rör sig om flera fenomen som förmodligen har samspel på många olika sätt gentemot varandra. Valet av att införa interaktionseffekter i analysen har tydliggjort något de komplexa samband som finns. Om jag valt att inte fördjupa mig hade vi kunnat konstatera att öppenhet är av stor betydelse och därefter lagt till att det förmodligen är mer komplext än så. Nu går det inte att stanna där i diskussionen eftersom vi vet betydligt mer.

Resultaten för analysen om en interaktion mellan öppenhet och demokrati på korruption visade vid tre test att öppenhet som separat faktor konkurrerades ut av interaktionsvariabeln öppenhet*demokrati. Det innebär att när graden av öppenhet ökar samtidigt som graden av demokratisk konsolidering ökar finns den största möjligheten till att förklara och reducera graden av korruption. Ett test visade dock på att öppenhet har en egen effekt. Testet visar på att öppenhet har en extra effekt i länder som har en högre grad av demokratisk konsolidering än i länder som inte har det. De icke signifikanta värden för öppenhet antogs kanske inte vara helt ologiska eftersom öppenhet och demokrati är mycket närliggande begrepp och samspelar förmodligen därför mycket bra. Dessutom är det logiskt att en kombination av dem är starkare än varje enskild faktor separat.

Även analysen om en interaktion mellan öppenhet och utbildning visade på att öppenhet som separat faktor inte kan förklara och reducera graden av korruption. Däremot om graden av öppenhet ökar samtidigt som graden av utbildningsnivån ökar finns en effekt på korruptionen. Jag antog att resultaten inte var helt ologiska (i likhet med interaktionen mellan öppenhet och demokrati) eftersom en hög grad av öppenhet samtidigt med en hög utbildningsnivå förmodligen ger en högre kraft mot korruptionen än vad endast öppenhet har. Hypotesen om att öppenhet skulle ha en större effekt i OECD-länderna än i de övriga geografiska regionerna bekräftades för samtliga utom för Afrika. Hypotesen grundade sig bland annat på att länder som ingår i transnationella affärer har anammat en viss transnationell affärskultur som inkluderar vissa standarder för hur man ser på korrupta gärningar. Standarderna baseras framförallt på västerländska normer som inkluderar en bred variation på korrupta handlingar (LeVine, 1989:689). Resultaten (förutom för Afrika) följer således det

teoretiska resonemanget. Afrika följer dock inte logiken. I tidigare forskning finns det inget som påvisar att Afrika skulle vara lika mottagliga för öppenhet som OECD-länderna eller mer mottagliga i jämförelse med de andra geografiska regionerna. Resultatet förbryllade mig och därför valde jag att se om det fanns några s k outliers i öppenhetsvariabeln och om det kunde vara ett signifikansproblem. Det visade sig inte vara ett signifikansproblem eller variationsproblem med öppenhetsvariabeln. Kontentan är därför att det inte går att uttala sig om att öppenhet har en högre effekt i OECD-länderna än i Afrika, även om det kan tyckas absurt.

Skall vi då ge institutionerna, organisationerna och forskarna rätt angående vikten av öppenhet? Det får bli fler svar på frågan. Jag anser att vi kan säga att öppenhet är betydelsefullt för att förklara och reducera graden av korruption. Det beror på att det visats sig att öppenhet kan förklara och reducera graden av korruption under kontroll för s k tredje sortens yttre kontrollvariabler som skulle ha kunnat vara orsaken till sambandet, oavsett mätning. Dessutom visade öppenhet stå sig bra i jämförelse med de övriga faktorerna som ses som viktiga för att reducera graden av korruption. Däremot stödjer inte resultaten uttalanden som ”internationell erfarenhet pekar på att öppenhet är det bästa sättet för att reducera korruption” (EU, 25 sep 2002) eller att korruption främst fruktar öppenhet (Sandholtz & Koetzle, 2000:37). Det gäller även när inte interaktionseffekterna är inkluderade i analysen. Det beror på att öppenhet inte kunnat påvisa sig som någon fundamental förklaringsfaktor i någon av analyserna, vilket hade behövts för att kunna hävda att öppenhet är det bästa sättet för att reducera korruption. När sedan interaktionseffekter inkluderades framkommer ytterligare information som påvisar att öppenhet behöver en ytterligare faktor för att förklara och reducera graden av korruption. Det tar inte bort betydelsen av öppenhet eftersom öppenhet fortfarande har effekt. Skillnaden är att öppenhet inte klarar det själv. Resultaten ger därför tydliga indikationer på att betydelsen av öppenhet skiljer sig beroende på vilka förutsättningar länder har för att öka sin demokratiska konsolidering och utbildningsnivå. Dessutom måste vi se begränsningarna som öppenhet har som enskilt verktyg eftersom öppenhet som enskild faktor konkurreras ut (icke signifikanta värden) av interaktionsvariabeln. Jag ser inget konstigt i det eftersom det ter sig logiskt att en ökning av graden av öppenhet samtidigt som graden av demokratisk konsolidering ökar borde ge bättre utslag än öppenhet separat. Vi skall nog därför inte utlysa öppenhet som något fundamentalt för att förklara och reducera graden av korruption. Snarare skall vi se öppenhet som ett ytterligare instrument som är av betydelse, men som också påvisar tydliga begränsningar i sin möjlighet att förklara och reducera graden av korruption.

Jag berörde i inledningen av det här kapitlet om valet av att använda mig av två korruptionsindex och att basera pressfrihet på två index. Det valet visade sig ge mycket information. Som en röd tråd från den bivariata analysen tills sista modeller som inkluderade interaktionseffekter har det visat sig att Reporters Without Borders (pressfrihetsindex) och Transparency International (korruptionsindex) ofta påvisat lägre värden och svaga eller icke signifikanta resultat. Skillnaden mellan RSF och FH är att FH inkluderar ekonomiska influenser/påtryckningar i sin mätning av pressfrihet. Jag tror att indikatorn har bidragit till stor del att FH:s mätningar påvisat högre förklaringskrafter och b-koefficienter. I de ekonomiska influenserna/påtryckningarna har de fått med fakta om staten drar ner på resurser för media och om staten utövar påtryckningar så att media agerar utifrån sina intressen. I och med det har mätningen fått fler nyanser och som det redogjorts för finns det i dag tyvärr media som är begränsade både vad gäller ekonomiska möjligheter och valmöjligheter om vad som skall publiceras eller inte. Rose-Ackerman tog Mexico som exempel på ett land vars media styrts mycket utifrån statens egna intressen (Rose-Ackerman, 1999:162ff)

Skillnaderna mellan Transparency International och Världsbankens korruptionsindex låg i att Världsbanken inkluderar medborgare i sina intervjuer och att de utöver intervjuer använde sig av rapporter och dokument när de sammanställt sitt index. Förmodligen har det bidragit till att de fått ett mer komplett index eftersom de olika metodernas svagheter kompletterar varandra.

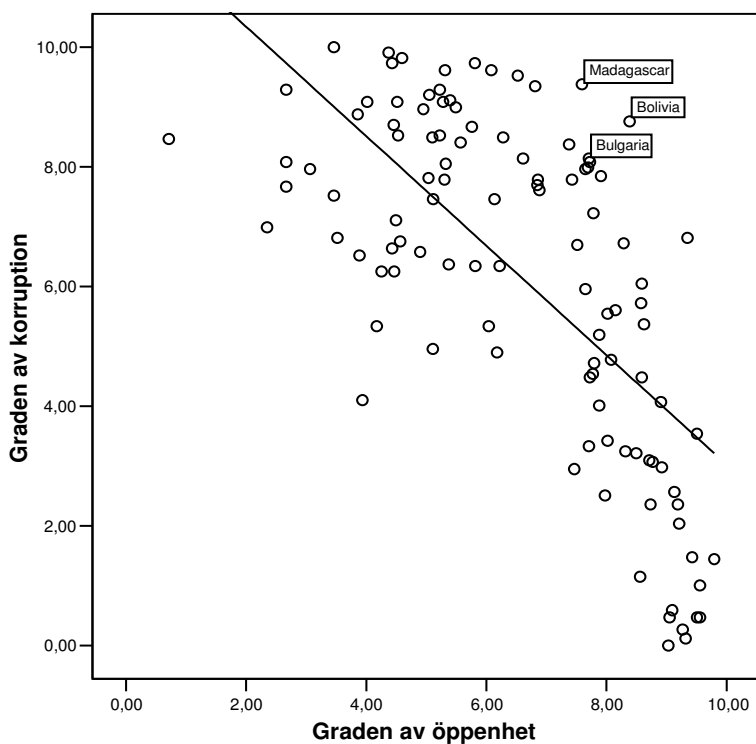
Appendix

A. Rangordningarna bygger på länderna som är inkluderade i den här studien.

Transparency Internationals index 2003			Världsbankens index 2003			
1	Finland		1	Finland	56	Vitryssland
2	Island	57	2	Sverige		Jamaica
3	Danmark		3	Island	58	Kuba
	Nya Zeeland	59	4	Danmark	59	Egypten
5	Sverige			Nya Zeeland	60	Dominikanska R.
6	Nederländerna			Nederländerna	61	Mexico
7	Australien		7	Canada		Ghana
	Norge	63	8	Schweiz	63	Kina
	Schweiz		9	Storbritannien	64	El Salvador
10	Canada		10	Norge	65	Saudi Arabien
	Storbritannien		11	Australien	66	Argentina
12	Österrike		12	Österrike	67	Colombia
13	Tyskland	68	13	USA		Senegal
14	Belgien	69		Spanien		Indien
15	Irland	70	15	Chile	70	Etiopien
	USA		16	Tyskland	71	Mali
17	Chile		17	Namibia	72	Panama
18	Israel		18	Cypern		Sierra Leone
	Japan		19	Portugal	74	Thailand
20	Frankrike	75	20	Japan	75	Turkiet
	Spanien		21	Irland	76	Filipinerna
22	Portugal	77	22	Frankrike		Kongo
23	Oman		23	Israel	78	Bulgarien
24	Bahrain	79	24	Slovenien		Rumänien
	Cypern		25	Belgien	80	Venezuela
26	Slovenien		26	Botswana	81	Albanien
27	Botswana	82	27	Costa Rica	82	Algeriet
28	Qatar		28	Tunisien	83	Libanon
29	Estland		29	Estland		Honduras
	Uruguay			Grekland	85	Iran
31	Italien		31	Uruguay		Bangladesh
	Kuwait		32	Ungern	87	Guatemala
33	Malaysia		33	Italien	88	Yemen
34	Tunisien	89	34	Kuwait	89	Bolivia
35	Ungern		35	Qatar	90	Vietnam
36	Litauen		36	Trinidad Tobago	91	Pakistan
37	Namibia		37	Oman	92	Armenien
38	Kuba			Marocko	93	Syrien
	Jordanien	94	39	Polen		Kasakhstan
	Trinidad Tobago		40	Syd Korea		Moldavien
41	Saudi Arabien		41	Syd Afrika	96	Haiti
42	Syd Afrika		42	Czech Rep.	97	Zambia
43	Costa Rica	98	43	Slovakien	98	Ukraina
	Grekland		44	Litauen		Libyen
	Syd Korea		45	Malaysia	100	Uganda
46	Vitryssland			Gambia	101	Madagaskar
47	Brazilien	102	47	Malawi	102	Ecuador
	Bulgarien	103		Mocambique	103	Ryssland
	Czech Rep.		49	Jordanien		Indonesien
50	Jamaica	105	50	Bahrain	105	Azerbajjan
	Lettland		51	Kroatien		Nigeria
52	Colombia	107	52	Sri Lanka	107	Zimbabwe
	Croatien	108	53	Brasilien	108	Kenya
	El Salvador	109	54	Lettland	109	Angola
	Peru		55	Peru		

B, Spridningsdiagram över sambandet mellan öppenhet och korruption

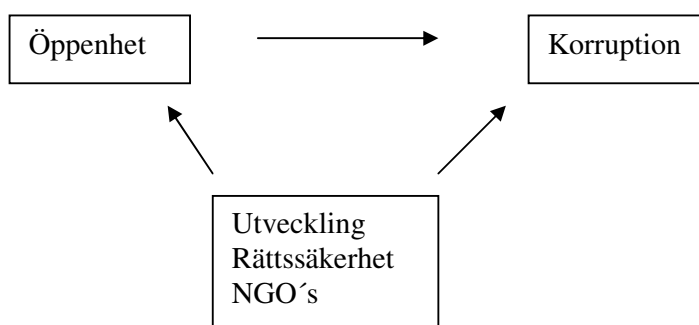
Som åskådliggörs i diagrammet finns ett negativt samband mellan graden av öppenhet och graden av korruption. Höga värden på korruptionsaxel (X) genererar i låga värden på öppenhetsaxeln (Y) eller höga värden på öppenhetsaxeln (Y) genererar i låga värden på korruptionsaxeln (X). Spridningsdiagrammet visar dock att det finns en del som inte öppenhet kan förklara. Länderna som åskådliggörs visar på höga öppenhetsvärden samtidigt som de har höga korruptionsvärden.

Bolivia har en gradskala som säger för öppenhet 8,39 och för korruption 8,76. Madagaskar har för öppenhet 7,60 och för korruption 9,38. Bulgarien i sin tur har en grad av öppenhet på 7,71 och en korruptionsgrad på 8,14.

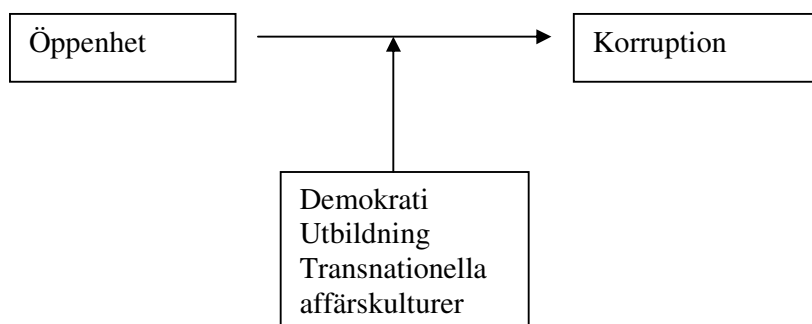
C, Tredje sortens yttre kontrollvariabler

När ett samband har uppkommit mellan två variabler finns risken att sambandet är skenbart. Därför vill man ofta föra in en eller flera variabler för att öka sin förståelse för originalsambandet. Vi kan då få svar på frågor om sambandet beror på den tredje variabeln eller inte (Rosenberg, 1968:24). Mina tredje sortens kontrollvariabler är yttre. Det innebär att de ligger före den beroende variabeln och den oberoende variabeln. De har också bivariata samband till både den beroende och den oberoende variabeln. Sambanden illustreras bäst på följande sätt:

Interaktionseffekter

Interaktionsvariabler brukar schematiskt åskådliggöras enligt följande figur.

Referenser

Tryckta källor

- Ades, A & Di Tella, R (1997) The New Economics of Corruption: a Survey and some New Results, i Heywood, P (red) (1997) *Political Corruption*. Oxford: Blackwell
- Alling, J, Jönsson K & Lindberg, F (2001) *Beslut, dokumentation och öppenhet i EU*. Stockholm: Nordstedts juridik AB
- Atlas Hussein, S (1990) *Corruption: It's Nature, causes and consequences*. Aldershot: Avebury
- Billger, O (2002, 20 november) *Kd anmäler regeringen för EU-politik utan stöd*. Svenska Dagbladet
- Bjurulf, B (2001) *Öppenheten- framgång bakom lyckta dörrar*, i Tallberg, J (red) (2001) *När Europa kom till Sverige*. Borås: SNS Förlag
- Bull, M & Newell, J.L (2003) *Corruption in Contemporary Politics*. New York: Palgrave Macmillan
- Davis, R.W. (1999) "Public access to community documents: a fundamental human right?", European Integration online Papers (EIoP), Vol. 3, No. 8
- Della Porta, D & Mény, Y (1997) *Democracy and corruption in Europe*. London: Pinter
- Djurfeldt, G, Larsson, R & Stjärnhagen, O (2003) *Statistisk verktygslåda*. Lund: Studentlitteratur
- Duggan, C (1994) *A Concise History of Italy*. Cambridge: Cambridge University Press
- Esiasson, P, Giljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L (2003) *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedt juridik
- EU-kommissionen, oberoende expertkommittén (1999) *Den andra rapporten om reformering av kommissionen. Bristfällig förvaltning, oegentligheter och bedrägerier – analys av nuvarande rutiner och förslag till åtgärder*. vol. 2, kap. 5
- Field, A (2002) *Discovering Statistics using SPSS for Windows*. London: Sage Publications
- Heywood, P (1997) Political Corruption: Problems and Perspectives, i Heywood, P (red) (1997) *Political Corruption*. Oxford: Blackwell
- Kaufmann, D (2004, September) Corruption, Governance and Security: Challenges for the Rich Countries and the World. Kapitel ur the *Global Competitiveness Report 2004/2005* från SRNN
- Körner, S & Wahlgren, L (2002) *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur
- Lane, J-E & Ersson, S (2000) *The new institutional politics: performance and outcomes*. London: Routledge.
- Levi, M & Nelken, D (1996) *The Corruption of politics and the politics of Corruption*. Oxford: Blackwell
- LeVine, T (1989) Transnational Aspects of Political Corruption i Heidenheimer, A.J, Johnston, M & LeVine, T (red) (1989) *Political Corruption: A Handbook*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Magne Holme, I & Krohn Solvang, B (1997) *Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Mauro, P (1995) Corruption and growth, *The Quarterly Journal of Economics* 110 No 3.
- Mauro, P (1997) Why Worry About Corruption?, *Economic issues* No 6
- Mauro, P (1998) "Corruption: Causes, consequences and agenda for Further Research", *Finance and Development*, Vol 35, Nr 1.
- Miller, W, Koshehkina, T & Grodeland, A (1997) How Citizens Cope with Postcommunist Officials: Evidence from Focus Group Discussions in Ukraine and the Czech Republic i Heywood, P (red) (1997) *Political Corruption*. Oxford: Blackwell

Montinola, G. R., and Jackman, R. W., (2002) 'Sources of corruption: a cross-country study', *British journal of political science*, January, Vol.32, No.1

Nye, J (1967) Corruption and political Development: A Costbenefit Analysis. *The American Political Science Review* 61:2

Paatii, W, Ofosu-Amaah, Soopramanien, R & Uprety, K (1999) *Combating corruption: a comparative review of selected legal aspects of state practice and major international initiatives*. Washington D.C: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Riksrevisionsverket, *Yttrande 2002-10-11 över rapporten från Rådet för Öppna Sverige, Öppna Sverige – för en öppen offentlig förvaltning (Ds 2002:27)*, RRV dnr 22-2002-0708

Rose-Ackerman, S (1999) *Corruption and government: causes, consequences and reform*. Cambridge: Cambridge University press

Rosenberg, M (1968) *The Logic of Survey Analysis*. New York: Basic Books

Sandholtz & Koetzle (2000) "Accounting for corruption: Economic Structure, Democracy and trade", *International Studies Quarterly*, Vol 44

Singh, G (1997) Understanding Political Corruption in Contemporary Indian Politics i Heywood, P (red) (1997) *Political Corruption*. Oxford: Blackwell

Transparency International (2004) *The Global Corruption Report*. London: Pluto Press

UNDP (2003) *Human Development Report*. Oxford: Oxford University Press

UNDP (2002) *Human Development Report: Deepening Democracy in a fragmented world*. Oxford: Oxford University Press

Elektroniska källor

Amnesty International (2004, 26 maj) *Amnesty International Report 2004*. Hämtad den 15 oktober från <http://web.amnesty.org/report2004/ind-summary-eng>

Andersson, S (2000, 27 juni) *Hård kritik mot Nicaragua på givarmöte*, hämtad den 2 juli 2004 från <http://www.sida.se/Sida/jsp/polopoly.jsp?d=615&a=4953>

Article 19 (2004) *Access to official information: The right to know*, hämtad den 21 juni 2004 från <http://www.article19.org/>

Article 19 (2004) *Freedom of expression and investigative journalism: Journalism and the public interest*, hämtad den 21 juni 2004 från <http://www.article19.org/>

Banisar, D (2004, 12 maj) *Freedom of information and access to Government Record Laws around the world*, hämtad den 4 juni från <http://www.article19.org/>

Blanke, J, Pua, F & Sala-i-Martin, X (2003) *The Growth Competitiveness Index: Analyzing Key Underpinnings of Sustained Economic Growth*, hämtad den 5 augusti 2004 från http://www.weforum.org/pdf/Gcr/GCR_2003_2004/GCI_Chapter.pdf

Dagens Nyheter, (2004) *Litauens president avsatt*, hämtad den 7 april 2004 från <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=148&a=252281>

Europaparlamentet, (2003, 23 oktober) *Förslag till betänkande, en övergripande EU-politik mot korruption (2003/2154 (INI))*, hämtad den 10 juli 2004 från <http://www.europarl.eu.int/meetdocs/committees/libe/20031103/511251sv.pdf>

Europeiska ombudsmannen (2002, 25 september) *Missbruket av reglerna om skyddet av personuppgifter inom Europeiska unionen*, hämtad den 16 maj 2004 från <http://www.euro-ombudsman.eu.int/letters/sv/20020925-1.html>

FN (2004) *Why a Global Programme against Corruption?* hämtade den 14 maj 2004 från <http://www.unodc.org/unodc/corruption.html>

Freedom House (2000) *Press Freedom Survey 2000: Methodology*, hämtad den 3 mars 2004 från <http://www.freedomhouse.org/pfs2000/method.html>

Freedom House (2000) *Press Freedom Survey 2000: The internet and press freedom*, hämtad den 10 juni 2004 från <http://www.freedomhouse.org/pfs2000/pfs2000.pdf>

Freedom House (1999, 7 december) *Democracy's century: A Survey of Global Political Change in the 20th Century*, hämtad den 6 augusti 2004 från <http://www.freedomhouse.org/reports/century.pdf>

Georgetown University: Political Database of the Americas, Constitutions, hämtad den 3 juni 2004 från <http://www.georgetown.edu/pdba/Constitutions/constudies.html>

Kaufmann, D, Kraay, A & Mastruzzi, M (2003) *Governance Matters III: Governance indicators for 1996-2002*, hämtad den 6 april 2004 från www.worldbank.org/wbi/governance/govdata2002/

Kaufmann, D (2004, 8 april) *The Costs of Corruption*, hämtad den 14 augusti 2004 från <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20190187~menuPK:34457~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>

Lambsdorff, J (2003) *Background Paper to the 2003 Corruption Perceptions Index*, hämtad den 4 februari 2004 från <http://www.transparency.org/cpi/2003/dnld/framework.pdf>

OAS (1996, 29 mars) *Inter-American convention against corruption*, hämtad den 14 juni 2004 från <http://www.oas.org/juridico/english/Treaties/b-58.html>

OECD (2004) *Anti-Bribery Convention*, hämtad den 7 maj 2004 från http://www.oecd.org/about/0,2337,en_2649_34859_1_1_1_1_1,00.html

OECD (2002, September) *Public sector Transparency and Accountability: Making it happen*, hämtad den 4 juni 2004 från <http://oecdpublications.gfi-nb.com/cgi-bin/OECDBookShop.storefront/EN/product/422002081P1>

OECD (2004, juli) *About corruption*, hämtad den 8 juli 2004 från http://www.oecd.org/about/0,2337,en_2649_37447_1_1_1_1_1_37447,00.html

University of Pittsburgh: School of law, Constitutions, hämtad den 4 juni 2004 från <http://jurist.law.pitt.edu/>

Pidluska, I (2004) *Ukraine: Integrity assessment*, hämtad den 11 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=ua&act=ia>

Reporters Without Borders (2003) *How the ranking was compiled*, hämtad den 6 mars 2004 från http://www.rsf.org/article.php3?id_article=8248

Rose-Ackerman, S (1996, april) *Public Policy for the Private Sector*, hämtad den 10 juli 2004 från <http://rru.worldbank.org/viewpoint/HTMLNotes/75/75ackerm.pdf>

Sveriges utrikesdepartement (2004, 23 januari) *Mänskliga rättigheter i Vietnam*, hämtad den 14 september 2004 från http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/040122/ea1bcb898c3c1b000afd0374ed733866/vietnam%5f03.pdf

The centre for Public Integrity (2004) *Corruption and Mexico*, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=mx>

The centre for Public Integrity (2004) *Corruption and USA*, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=us>

The centre for Public Integrity (2004) *Corruption and Zimbabwe*, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=zw>

The centre for Public Integrity (2004) *Corruption and Germany*, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=de>

The centre for Public Integrity (2004) *Corruption and Panama*, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=pa>

The centre for Public Integrity (2004) Corruption and Venezuela, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=ve>

The centre for Public Integrity (2004) Corruption and Ukraine, hämtad den 16 augusti 2004 från <http://www.publicintegrity.org/ga/country.aspx?cc=ua>

Transparency International (2003, oktober) *Corruption Perceptions Index 2003*, hämtad den 3 mars 2004 från http://www.transparency.org/pressreleases_archive/2003/dnld/cpi2003.pressrelease.en.pdf

U4 (2004) *What do we know about the causes and consequences of corruption? In what way is corruption related to the level of economic development?*, hämtad den 28 juni 2004 från <http://www.u4.no/document/faqs1.cfm#3>

U4 (2004) *What do we know about the causes and consequences of corruption? In what way is corruption related to democracy?*, hämtad den 21 juni 2004 från <http://www.u4.no/document/faqs1.cfm#5>

U4 (2004) *What is the role of, and what can be done to reduce corruption in and strengthen the prevention and control capacity of: Transparency and access to information*, hämtad den 21 juni 2004 från <http://www.u4.no/document/faqs2a.cfm#7>

U4 (2004) *What is the role of, and what can be done to reduce corruption in and strengthen the prevention and control capacity of: The media*, hämtad den 21 juni 2004 från <http://www.u4.no/document/faqs3d.cfm#2>

Utrikespolitiska institutet (2004) *Landguiden*, hämtad den 2 juni tills den 20 november 2004 från <http://www.ui.se/>

Världsbanken (2004, juni) *About Anti-Corruption*, hämtad den 8 juli 2004 från <http://www.worldbank.org/wbi/governance/anticorruption/about.html>

World Economic Forum (2004) www.weforum.org

Personlig kommunikation

Mail från Sarah Tyler, Transparency International, 2004-02-24

Mail från Jeff Julliard, Reporter Without Borders, 2004-05-03